В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 87 ЖЭЛЭЙ ОЙ МҮНӨӨДЭР ГҮЙСЭБЭ

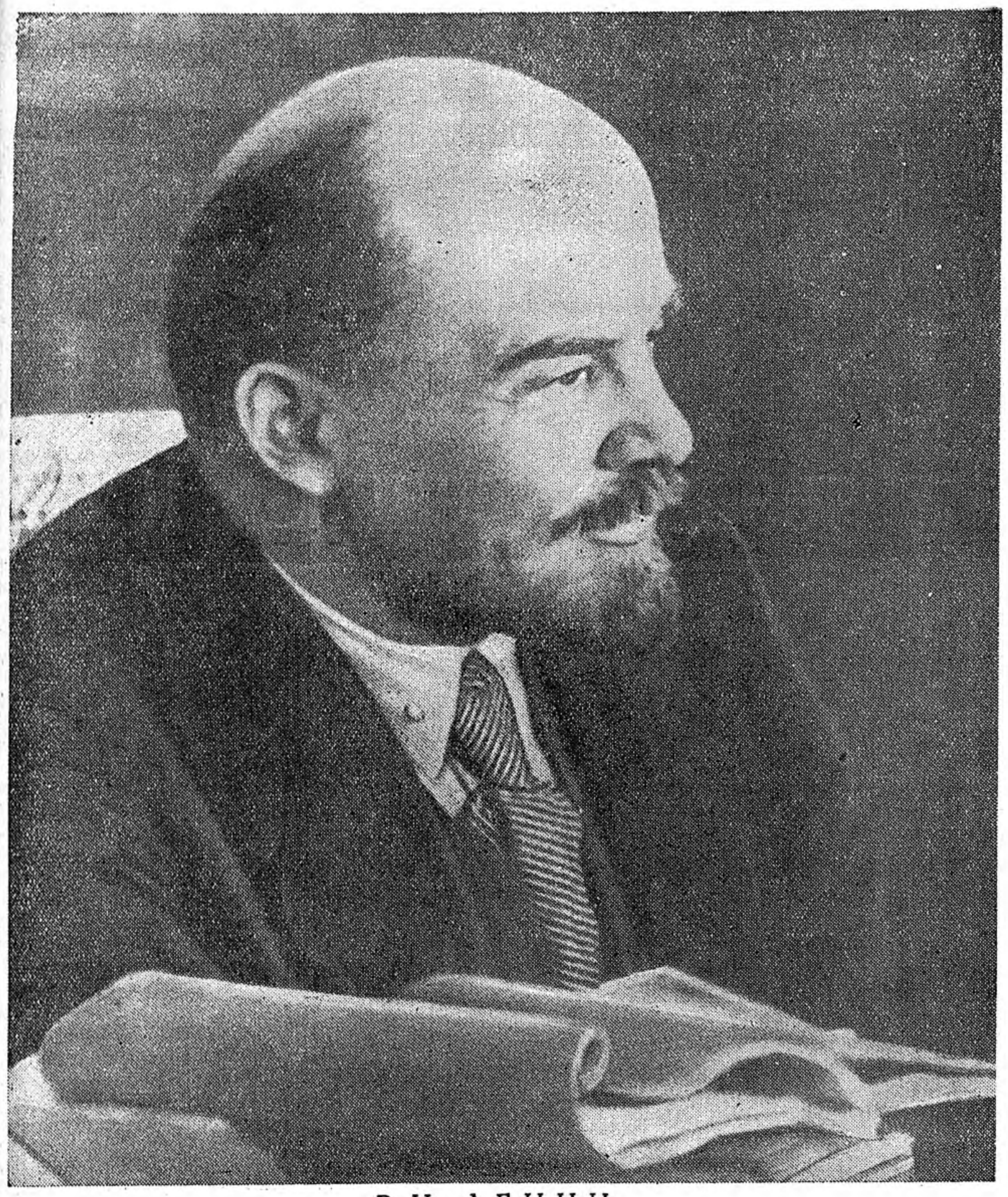
БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой
ҮНЭН

№ 96 (8316)
АПРЕЛИИН
22
ПОНЕДЕЛЬНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

В. И. ЛЕНИН

ЛЕНИНИЗМЫН ТУГ ДОРО

Бухы дэлхэйн хүдэлмэришэн ангиин ба ажалшадай вождь, багша Владимир Ильич Ленинэй түрэһэнһөө хойшо мүнөөдэр 87 жэл гүйсэбэ.

Энэлэй хүнүүдэй зүрхэндэ ойро түрэлөөр һанагдадаг тэрэнэй нэрэ бухы үндэһэ яһатанай хэлэн дээрэ дурсагдана, капиталистическэ боолшолгоһоо ажалшадые сулөөлэлгын һүр һүлдэ боложо, шэнэ коммунистическэ үе сагай омогорхол болоно сонсотоно.

Октябриин революциин илаһан һаа байдалда, Россин онсо өөрсэ байдалые хараадаа абалсан, марксизмые саашадань хүгжөөхэ зуураа В. И. Ленин коммунизм байгуулха бэшэ зориг ехэтэй, эрдэм ухаанай талаараа үндэһэлэгдэһэн түсэб зохёон байгаа. Оронние индустриализацилга, электрификацилга, хүдөө ажахые хамтаруулга, тон ехэ культурна революци бэелүүлгэ, тэгшэ эрхэтэй, хүсэ ехэтэ олон үндэһэтэн гүрэниие байгуулга, бүгэдэ социалистическэ мурысөөниие ... Энэ мэтэ шухала асуудалнууд энэ түсэб дотор хараалагдан байна.

Октябриин революциин агуу ехэ вождь Ленин революциин саашанхи илалтын замые илалта туйлагдаһан тэрэ түрүүшын үдэр зааһан юм. Энээнһээ хойшо Россин түүхэдэ шэнэ үе нээгдэбэ, ородой энэ гурбадахи революци эсэстээ социализмын илалтада хүргэхэ юм» гэжэ тэрэ хэлээ һэн. Ленинэй холые хаража уридшалан хэлэһэн үгэнүүд бэелүүлэгдээ, манай орон дотор социализм бүри хада илаа. Европын ба Азиин олохон оронуудай арадууд социализмын замда ороо. Дэлхэйн хүсэн түрэлдэр социалистическэ системэ улам ургажа ба бэхижэжэ байна.

Совет арад ленинизмын туг доро, Коммунистическэ партиин ударидалгаар ябажа, эдэ жэлнүүд соо ороноо хүсэ ехэтэ социалистическэ гүрэн, түрүү эрдэм ухаанай ба техникын орон болгоо. 1957 ондо СССР-эй промышленность революциин урда тээхи үеынхиһээ 30 дахинһаа үлүүгээр, тиихэдэ бүхы социалистическэ экономикын хүгжэлтын үндэһэ һуури бологшо хүндэ индустри 50 дахинһаа үлүүгээр ургажа хүгжэһэн байна. Совет арад Ленинэй зааһан заабаряар ябажа, индустриальна хүгжэлтын замые богонидоол 20 жэлэй турша соо дабажа гараһан байха юм. Харин тиимэдэ үнинэй капиталистическэ орон —Англи энэ замые 200 жэлдэ шахуу, США—100 жэлдэ шахуу дабажа гараһан байна. Манай орон догор богонихон хугасаа соо эрхим һайн промышленность, механизированнэ томо хүдөө ажахы байгуулагдаа, культурна революци бэелүүлэгдээ. Социализмын илахын түлөө тэмсэл соогуур совет арадай барагдашагүй ехэ зохёон байгуулхы хүсэ гүйсэд дүүрэнээр бэелээ; ленинизмын үзэл сурталай үндэһэ һуури дээрэ советскэ хүнүүдэй социалистическэ мэдэрэл тон ехэ болоо. Илалта түгэлдэр Ленинэй тугые тойрон нягтаар жагсаһан, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон СССР-эй ажалшад коммунистическэ общество байгуулха агуу ехэ хэрэгтэ бухы хүсөөр хандуулна.

Арадай ажахые хүтэлбэрилгэ саг үргэлжэ һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ Ленин заадаг һэн. Коммунистическэ партиин Центральна Комитет Ленинэй энэ заабарилые шууд бэелүүлэн, предприятинууд ба барилгые улам һайнаар хүтэлбэрилгэ саашадан болгохо хэмжээ абажа байна. Мүнөө промышленность болон барилгые хүтэлбэрилгэ саашадань һайжаруулха тухай нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые бухы арадаар зүбшэн хэлсэжэ, үнэтэ дурадхалнуудые оруулна.

В. И. Ленин үндэһэ яһатанай асуудалаар Коммунистическэ партиин программа болон политикые эрдэм ухаанай ёһоор үндэһэлэн зохёогоо. Пролетарска интернационализм, үндэһэ яһатанай бэеэ даанхай, бүрин тэгшэ эрхэтэй байлга тус программа ба политикын тон шухала ёһо гуримынь болоно. Мүн Ленинэй дурадхалаар тэгшэ эрхэтэй ба бэеэ даанхай үндэһэ яһатанай һайн дуранай нэгэдэл—Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз байгуулагдаа һэн.

Ленинэй зохёоһон национальна политикые бэелүүлэн, Коммунистическэ партимнай коммунизм байгуулхын түлөө ажалшадай тэмсэлые ударидаа. Совет арадуудай эбтэй эетэй бүлэ соо бүхы үндэһэ яһатан социалистическэ экономико ба культураяа хүгжөөлгэдөө тон ехэ амжалта туйлаа. Манай социалистическэ Бурят-Монголшье тэрэнэй элитэ ехэ жэшээ боложо үгэнэ. Революциин урда тээхи Бурят-Монголдо промышленность үгы шахуу байгаа һаа, мүнөө республика доторнай 300 гаран предприяти хүдэлмэрилнэ. Республикын хүдөө ажахы ехээр хүгжэһэн, бурят-монгол арадай түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалистическэ культура хэмжээгүй ехээр ургаһан байна.

СССР дотор социалистическэ үндэһэ яһатанай экономико ба культурын түргэнөөр хүгжэһэн ябадал бусад оронуудай арадуудта угаа һайн жэшээ боложо, национальна талаар сүлөөрэлгын, экономико ба культураяа хүгжөөлгын харгые заажа үгэнэ.

В. И. Ленин наһанайнгаа һүүлшын жэлнүүдтэ Зүүн зүгэй дарлагданги арадуудай байдал тухай оло дахин хэлэдэг һэн. Тэрэ болбол хариһаа богоолшолдог ёһон заатагүй бутаран унаха юм гэжэ аяар 1922 ондо сэсэмэргэнээр уридшалан хэлэһэн юм. Тэрэ хэлээшэнь мүнөө хүсэлдөө. Хитадтахи илалта түгэс революци империализмда хүсэтэ сохилто хэжэ, 600 миллион хүниие богоолшолгын гэнжэһээ мулталаа. Хүн зонойнгоо тоогоор дэлхэй дээрэ хоёрдохи гүрэн—Инди мүн лэ бэеэ даанхай байдалтай болоо. Тэрэшэлэн Бирма, Индонези, Египет, Сири, Ливи, Судан болон анхан хариин хүрэнгэтэнэй дарлалта доро байһан ондоошье хэдэн оронууд бэеэ даанхай байдалтай болонхой.

Бухы дэлхэйн дээрэ социалистическэ гүрэнүүдэй, эб найрамдалай хүсэнүүдэй улам нягтаар жагсажа байһан оршон байдалда, империалистнуудай атомна дайн бэлэдхэлгэдэ эсэргүүгээр, Дутын ба Дунда Зүүн зүгтэ экономическа болон политическэ байдалые мэдэлдэ абаха гэһэн США-гэй зонхилхы бүлэгүүдэй һэдэлгэдэ эсэргүүгээр, улсхоорондын коммунистическэ хүдэлөөнэй эбые таһалха, социалистическэ оронуудай ахадуугэй нэгэдэлые эбдэлхэ гэһэн хархис этэгээдүүдэй һэдэлгэдэ эсэргүүгээр хэгдэжэ байһан тэмсэлэй оршон байдалда В. И. Ленинэй түрэһэн үдэрэй 87 жэлэй ой тэмдэглэгдэжэ байна.

«Хүйтэн дайн» гэдэгэй шангадаһантай, коммунизмда харша хүсэнүүдэй идеологическа добтолгын ехэдэнэһэнтэй дашарамдуулан, элдэб янзын буруу үзэлтэн революционно марксизмда эсэргүүгээр тэмсэл эхилбэ. Тэдэнэр ангиин тэмсэл тушаа марксистскэ һургаалые хазагайруулна, пролетариадай диктатура тухай, социализмын түлөө хүдэлмэришэн ангиин хэдэг тэмсэлые марксистска партиин хүтэлбэрилхэ үүргэ тухай һургаалые баларуулха гэжэ оролдоно. Пролетарска интернационализм тухай Ленинэй һургаалые буруушаагшад марксизм-ленинизмын һургаалые илангаяа ехээр добтолжо ороо. Буруу үзэлтэнэй дэлгэрүүлдэг «национал-коммунизм» тухай номнол социализмын хүсэнүүдые эбгүй болгоохо, коммунистическэ хүдэлөөнэй нэгэдэлые һуладхаха зорилготой юм.

Ленинэй заабаряар ябаһан хүдэлмэришэн ангиин марксистска партинууд хадаа марксизм-ленинизмын һургаалые буруушааха гэһэн һэдэлгэнүүдтэ эбсэшэгүйгөөр хандана, марксизм-ленинизмын һургаалые олон оронойнгоо эрхэ байдалда тааруулан бэелүүлнэ.

Марксизм-ленинизм хододоо хүгжэжэ байһан хэзээдэ мүнхэ һургаал мүн. Коммунистическэ парти имагтал Ленинэй һургаалда үнэн сэхэ байһан туладаа илажа гараа, илана, саашадаашье илаха байна. Ленинэй һургаал яахадаа иимэ ехэ хүсэтэйб гэхэдэ, ута удаан саг соо хамаг бэрхэшээлнүүдые дабажа гараа, бухы дэлхэйн коммунистическэ хүдэлөөнэй дүй дүршэлөөр баяжаа. Манай республикын ажалшад В. И. Ленинэй түрэһэнһөө хойшо 87 жэлэй ойе ленинизмын үзэл сурталай илан мандаһан бүгэдэ арадай һайндэр гэжэ угтажа байна, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлхын түлөө, оронойнгоо социалистическэ экономико болон культурые саашадань улам хүсэтэйгөөр хүгжөөхын түлөө тэмсэлдээ хүсэ шадалаа арьбадхана.

Совет арад ленинизмын туг доро, Коммунистическэ партиингаа ударидалгаар коммунизмын илалта тээшэ бата найдамтайгаар дабшажа ябана.

Наука, техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедтэ

Наука, техникын талаар тусгаар шалгарһан зохёолнуудай түлөө Ленинскэ шангуудые олгохо тухай

Наука, техникын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитет **иигэжэ тогтообо:**

Наукын талаар тусгаар шалгарһан зохёолнуудые бэшэһэнэйнь түлөө 1957 ондо Ленинскэ шангуудые иимэ хүнүүдтэ олгохо:

1. **Завойский** Евгений Константиновичта, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондентдэ, — парамагнитна резонансые шэнжэлэн, анха түрүүн элирүүлһэнэйнь түлөө.

2. **Новиков** Петр Сергеевичтэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондентдэ,—«Группануудай теоридохи үгэнүүдэй тон адли байха тухай асуудалай алгоритмическэ талаһаа шиидхэгдэшэгүй байһан тухай» гэжэ, 1955 ондо толилогдоһон зохёол бэшэһэнэйнь түлөө.

3. **Наливкин** Дмитрий Васильевичта, академигтэ,—1:2500000 масштабтай СССР-эй геологическа карта зохёохо хэрэгые научна талаһаань хүтэлбэрилһэнэйнь түлөө. Тус карта 1956 ондо толилогдоо.

4. **Догель** Валентин Александровичта — 1951 ондо толилогдоһон, «Юрэнхы протистологи» гэжэ научна зохёол бэшэһэнэйнь түлөө.

5. **Скрябин** Константин Ивановичта, академигтэ,—«Амитадай болон хүнэй трематодууд» гэжэ 1947—1956 онуудта 12 томоор толилогдоһон научна зохёол бэшэһэнэйнь түлөө.

6. **Меликишвили** Георгий Александровичта, профессортэ,—«Наири-Урарту» болон «Шаантаг дүрсэтэй Урартын бэшэгүүд» гэжэ 1954 ондо толилогдоһон зохёолнуудта Кавказ шадарай арадуудай эртэ урда сагай түүхые шэнжэлһэнэйнь түлөө.

7. **Шишмарев** Владимир Федоровичта, академигтэ —«Француз хэлэнэй урда сагай морфологи», «Француз хэлэнэй түүхээр уншаха ном», «Хуушан француз хэлэнэй словарь» зохёожо, тэдээн соо романска филологиие шэнжэлһэнэйнь түлөө. Эдэ зохёолнуудынь 1952—1955 онуудта толилогдоо.

Техникын талаар тусгаар шалгарһан зохёолнуудые ухаалан дурадхаһанайнь түлөө 1957 ондо Ленинскэ шангуудые иимэ хүнүүдтэ олгохо:

1. **Туполев** Андрей Николаевичта, академигтэ, авиационно промышленностиин Генеральна конструкторта—«ТУ-104» гэжэ онсо түргэн реактивна пассажирска самолёт байгуулһанайнь түлөө.

2. **Волчек** Николай Акимовичта, Станок бүтээдэг болон инструментальна промышленностиин Министерствын Тусхай конструкторска бюрогой главна конструкторта, **Власов** Серафим Николаевичта, проектын главна конструкторта, **Никольский** Алексей Павловичта, таһагай начальнигай орлогшодо, **Гончаров** Владимир Игнатьевичта, ахалагша конструкторта, **Соловейчик** Яков Самуиловичта, таһагай начальнигай орлогшодо, тэрэ бюрогой хүдэлмэрилэгшэдтэ, **Бобров** Виктор Павловичта, Станок бүтээлгын болон инструментальна промышленностиин министерствын металл отолдог станогуудай Научно шэнжэлэлгын туршалгын институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэдэ, **Громов** Анатолий Александровичта, урдань Л. М. Кагановичын нэрэмжэтэ Гүрэнэй нэгэдэхи подшипникова заводой главна инженер байгшада, **Копаневич** Николай Ефимовичта, Станок бүтээдэг болон инструментальна промышленностиин министерствын һэлгүүлэн табилгын бюрогой ахалагша конструкторта,—Л. М. Кагановичын нэрэмжэтэ Гүрэнэй нэгэдэхи подшипникова заводто подшипник олоор бүтээн гаргадаг болохо талаар автоматическа комплексно цех байгуулһанайнь түлөө.

3. **Волошкевич** Георгий Зосимовичта, Украинска ССР-эй Наукануудай академиин Е. О. Патоной нэрэмжэтэ электрогагнууриин институдай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэдэ, **Патон** Борис Евгеньевичтэ, тус институдай директортэ, **Гузенко** Иван Георгиевичта, **Давыденко** Илья Даниловичта, Хүндэ машина бүтээлгын министерствын «Красный Котельщик» заводой гагнууриин таһагай начальнигта, **Радченко** Василий Григорьевичто, урдань тус заводой цехын начальнигай орлогшо байгшада,—электрошлакова гагнууриие, эгээн түрүүн элирүүлжэ, хүндэ машина бүтээлгэдэ нэбтэрүүлһэнэйнь түлөө.

4. **Иоаннисиани** Баграт Константиновичта, С. И. Вавиловай нэрэмжэтэ Гүрэнэй оптическа институдай ахалагша конструкторта,—шэнэ астрономическа инструментнүүдые зохёоһонойнь түлөө.

5. **Талмуд** Израиль Львовичто, СССР-эй үнгэтэ металлургиин министерствын С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Волховско алюминиин заводой директортэ, хүдэлмэриин хүтэлбэрилэгшэдэ, **Захаржевский** Олег Николаевичта, цехын начальнигта, **Почивалов** Владимир Петровичто, главна инженертэ, тус заводой хүдэлмэрилэгшэдтэ, **Влодавц** Николай Ивановичта, урдань СССР-эй Наукануудай академиин хомор олдодог бодосуудай минералоги болон геохимиин лабораториин ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ байгшада, **Кроческий** Владислав Адольфовичта—СССР-эй үнгэтэ металлургиин министерствын «Гипроалюминий» гэжэ институдай проектын главна инженерэй орлогшодо, **Строков** Федор Николаевичта—нефелиновэ түүхэй эдые комплексно аргаар буйлуулжа, шабар, содо, цемент болгохо арга зохёогоод, промышленностьда хэрэглүүлдэг болоһонойнь түлөө.

6. **Давыдов** Михаил Прокопьевичто — Украинска ССР-эй шулуу нүүрһэнэй промышленностиин барилгын предприятинуудай министерствын «Сталиншахтопроходка» гэжэ трестын эрхилэгшээр урдань байгшада, шэнэ арга метод зохёогшодой хүтэлбэрилэгшэдэ, **Горлов** Петр Ивановичта — трестын главна инженерэй орлогшодо, **Пилипенко** Иван Васильевичта — проходчигуудай бригадирта, **Стоев** Илья Степановичта — газар үрэмдэгшэдэй начальнигта, **Тюркян** Раффи Арменаковичта — трестын главна инженертэ, **Голубов** Светослав Владимировичта—«Сталиншахтострой» гэжэ комбинадай главна инженерээр урдань байгшада,—шахтын нүхэ сэхэ доошонь малтаха аргые шэнэлэн зохёоһонойнь түлөө.

7. **Буров** Александр Петровичта — СССР-эй геологиин, газарай баялиг хамгаалдаг министерствын таһагай начальнигай орлогшодо, алмазай уурхайе шэнжэлэн бэдэрэгшэдэй хүтэлбэрилэгшэдэ, **Белов** Владимир Борисовичта, **Файнштейн** Григорий Хаймовичта, **Щукин** Владимир Николаевичта — партинуудай ахалагша геологуудта, Хабардин Юрий Ивановичта — партиин прораб-геологто, **Юркевич** Ростислав Константиновичта — экспедициин главна геологто, — Якутска АССР-тэ промышленность байгуулмаар ехэ алмаз шэнжэлэн олоһонойнь түлөө.

8. **Батищев-Тарасов** Степан Дмитриевичтэ—Кустанайн геолого-шэнжэлэлгын трестын главна инженертэ, **Топорков** Дмитрий Дмитриевичтэ — энэ трестын главна геологто, **Горюнов** Сергей Васильевичта — Уралай геологическа управлениин начальнигаар урдань байгшада, **Кочергин** Иван Андреевичтэ — Сарбайска геолого-шэнжэлэлгын экспедициин главна геологто, **Носиков** Вячеслав Петровичто — Уралай геофизическэ экспедициин аэромагнитна партиин начальнигта, Соколовско магнитна аномалиие анха түрүүн бэдэрэн ологшодо, **Пятунин** Валентин Карповичта—Соколовско геолого-бэдэрэлгын партиин главна геологто, **Родин** Олег Федоровичта — Сарбайска геолого-шэнжэлэлгын экспедициин главна инженертэ, **Сургутанов** Михаил Григорьевичта — Уралай геологическа управлениин аэропартиин летчигто, Сарбайска түмэрэй руда анха түрүүн бэдэрэн ологшодо, — Казахстандахи Сарбайска, Соколовско түмэрэй рудатай газар шэнжэлэн олоһонойнь түлөө.

9. **Блохинцев** Дмитрий Ивановичта — ядерна шэнжэлэлгын уласхоорондын институдай директортэ, **Доллежаль** Николай Антоновичто — научна шэнжэлэлгын институдай директор ба главна конструкторта, **Красин** Андрей Капитоновичто — научна шэнжэлэлгын институдай директортэ, **Малых** Владимир Александровичта — научна шэнжэлэлгын институдай таһагай начальнигта, — СССР-тэ атомна түрүүшын электростанци байгуулһанайнь түлөө.

10. **Бакулев** Александр Николаевичта — СССР-эй медицинскэ наукануудай академиин бодото гэшүүндэ,—зүрхэнэй, тэрэшэлэн гол һудаһануудай үбшэнгүүдые шэнжэлһэнэйнь, хирургическа шэнэ арга зохёожо, нэбтэрүүлһэнэйнь түлөө.

Литература, искусствын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи комитедтэ

Литература, искусствын талаар тусгаар шалгарагшадта Ленинскэ шангуудые олгохо тухай

Литературын, хүгжэмэй, зураглан харуулдаг искусствын, мүн театральна искусствын талаар элитэ амжалта туйлаһанайнь түлөө иимэ хүнүүдтэ 1957 ондо Ленинскэ шангуудые олгохо гэжэ литература, искусствын талаар Ленинскэ шангуудые олгохо комитет тогтоогоо:

1. **Коненков** Сергей Тимофеевичтэ—«Автопортрет» гэжэ скульптура хэһэнэйнь түлөө.

2. **Леонов** Леонид Максимовичта — «Русский лес» гэжэ романай түлөө.

3. **Муса Джалильда** —«Моабидская тетрадь» гэһэн гаршагтай шүлэгүүдые зохёоһонойнь түлөө.

4. **Прокофьев** Сергей Сергеевичтэ — долоодохи симфониинь түлөө.

5. **Уланова** Галина Сергеевнада—балетнэ искусствын талаар элитэ ехэ амжалта туйлаһанайнь түлөө.

Ленинэй үдэрнүүд манай республикада

Улан-Удэ. Үсэгэлдэр үдэшэлэн БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ сэмбын фабрикын хүдэлмэришэд инженернүүд, технигүүд, албахаагшад клубтаа олооро сугларжа, «Ленинизмын илагдашагүй мүнхэ һургаал» гэһэн элидхэл шагнаа. Элидхэлые КПСС-эй Пригороднэ райкомой секретарь нүхэр Оглоблин хэһэн байна. Элидхэлэй һүүлээр «За власть Советов» гэһэн уранһайханай фильм сугларагшадта харуулагдаа.

Судна заһабарилгын заводой, пристаниин техническэ участогай хүдэлмэришэд үсэгэлдэр үдэшэлэн Уһанзамайхидай клубта сугларжа, В. И. Ленинэй түрэһөөр 87 жэлэй ойе тэмдэглэбэ. Һүүлээрнь клубай уранһайханай самодеятельностиин коллектив ехэхэн программатай концерт харуулаа

Петропавловка. Зэдын аймагай МТС, колхозуудаар эдэ үдэрнүүдтэ элидхэл, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Үшөөтэйн МТС-эй механизаторнуудай суглаан дээрэ МТС-эй парторганизациин секретарь Л. М. Улепова элидхэл хэбэ. Тус МТС-эй механизаторнууд хабарай тарилгые богонихон болзорто, шанар һайнтайгаар үнгэргэхэ, комбайнуудые мүн хуряалгын бусад машинануудые майн 1 болотор заһабарилжа дүүргэхэ уялга абаад, эршэмтэйгээр ажаллажа байна.

Ново-Селенгинск. В. И. Ленинэй зохёолнуудай выставкэ, Ленин тухай бэшэгдэһэн номуудай выставкэнүүд аймагай клуб, библиотекэнүүдтэ эмхидхэгдээ. Аймагай Культурын байшанда, түмэр замшадай, шахтёрнуудай клубуудта Владимир Ильичын ажабайдалые, ажал ябуулгые харуулһан фото-монтажууд эмхидхэгдээ. Баярай суглаанууд Ново-Селенгинскдэ, Гусино-озерск городто, Галуута Нуур, Селендума тосхонуудта, аймагай МТС, колхозуудта болоо.

АЖАЛШАН АРАДАЙ

★★★

В. И. Ленин 1918 ондо. ТАСС-эй фотохронико.

★

Ороноо электрификацилха тушаа Ленинэй заабарииe бэелүүлнэбди

Дэлхэй дээрэ анха түрүүшын социалистическэ гүрэниие байгуулагша Владимир Ильич Ленин коммунизмын материально-техническэ һуури тодхохо зам Коммунистическэ партида, бүхы совет хүнүүдтэ заажа үгэһэн байна. Советскэ засагай үшөө түрүүшын жэлнүүдэй үедэ — 1920 ондо В. И. Ленин «Советскэ засаг дээрэ ороноо бүхыдэнь электрификацилтые нэмэбэл, коммунизм болоно» гэһэн һургаал гаргаа һэн.

Багша Ленинэй хүтэлбэри доро зохёогдоһон ГОЭЛРО-гэй түсэб эрдэм ухаанай үндэһэ һууритай байһан юм. Тэрэ түсэб коммунизм тээшэ манай дабшаха, тэрэнэй материальна үндэһэ һуури байгуулха тон шухала хараа бодол гээшэ гэжэ Ленин хэлэһэн байгаа.

Ороноо электрификацилха хүдэлмэри совет засагай түрүүшын жэлһээ эхилжэ, үргэн далайсатайгаар ябуулагдаһанайнь ашаар ГОЭЛРО-гэй түүхэтэ түсэб болзорһоо 10 жэл урид дүүргэгдэһэн байна. 1931 ондо 10686 миллион киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилэгдэһэн, 1935 ондо ГОЭЛРО-гэй түсэб гурба дахин шахуу үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна.

Дайнай урда тээхи табанжэлнүүдэй үедэ ороноймнай электрын хүсэнэй ажахы түргэнөөр хүгжөөгдэбэ. 1928 оноойхитой жэшэбэл — 5,6 дахин, 1913 оноойхитой жэшэбэл—25 дахин ехэ электроэнерги 1940 ондо үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ энергетическэ ажахымнай ехээр һандарһан, хохидоһон байгаа. Тиигэбэшье, совет хүнүүд дайсанай һандаргаһан электростанцинуудые тон богонихон саг соо һэргээн бодхоожо, дайнай урдахи хэмжээе электроэнерги үйлэдбэрилгөөр үлүүлһэн байна. 1950 ондо дүрбэдэхи табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргээд байхадаа, 90 миллиард киловатт-час ехээр электроэнерги үйлэдбэрилдэг болоод байгаабди. Тиигэжэ, Советскэ Союзнай электроэнерги үйлэдбэрилгөөр дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуурида гараа. Табадахи табанжэлдэ ороноймнай электроэнергетическэ база бүри үргэдхэгдэжэ, арадай ажахы улам ехээр электрификацилагдахаар хараалагдаһан юм. Тэрэ түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ, табанжэл соо 76 миллиард киловатт-час электроэнерги үйлэдбэрилэгдэдэг болоһон байна. Тус бүридөө олон зуу мянган киловаттын хүсэтэй Цимлянска, Дээдэ-Свирскэ, Мингечаурска болон бусад томо гидроэлектростанцинууд табадахи табанжэлэй үедэ ашаглалгада оруулагдаа. Тиихэдэ Сталинградска, Новосибирскэ, Бухтарминска, Воткинска, Ангарай ГЭС-үүдэй барилга эхилһэн байна. Мүн 300—400 мянган киловаттын хүсэтэй Черепетска, Урда-Кузбассай, Мироновско тепловой электростанцинууд баригдаа.

Эхэ ороноймнай энергетическэ промышленность жэл ерэхэ бүри техническэ улам ехэ амжалта туйлана. Тепловой электростанцинуудта 100—150 мянган киловаттын хүсэтэй турбогенераторнууд тодхогдоно. 1954 ондо дэлхэй дээрэ түрүүшын атомна электростанци манайда ашаглалгада оруулагдаа.

Арадай ажахын бүхы һалбариие электрификацилха гээшэ коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ гол үүргэ эзэлнэ.

Владимир Ильич Ленин оронойнгоо гол мүрэнүүд дээрэ үнэ багатай гидроэлектростанци олоор бариха тушаа ехэ анхарал табидаг байгаа. Ленинэй тэрэ заабариие парти, правительствынгаа мүнөө амжалтатайгаар бэелүүлжэ байһыень харанабди. Зургаадахи табанжэлдэ Сталинградска, Куйбышевска, Воткинска болон бусад асари ехэ гидроэлектростанцинууд ашаглалгада оруулагдаха байна. Тиин зургаадахи табанжэлэй һүүлшын жэл — 1960 ондо СССР дотор электроэнерги үйлэдбэрилгэ 320 миллиард киловатт-час болохо. Тэрэниие хаанта Россин 1913 ондо үйлэдбэрилэгдэһэн электроэнергитэй жэшэбэл, аяар 170 дахин ехэ болоно.

Ороноо индустриализацилха ба электрификацилха талаар Ленинэй түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэнэй ашаар СССР-эй бүхы республикануудай экономико, культура хүсэн түгэлдэр хүгжэлтын замаар урагшаа дабшаа. Тэрэ тоодо манай Бурят-Монголой АССР хүгжэнги ажахытай республика болонхой. Ажахымнай һалбари бүхэндэ электрын хүсэн хэрэглэгдэнэ. Революциин урда тээ Бурят-Монголдо электричество гэжэ байгаагүй шахуу. Мүнөө алишье аймагай малшанай гэртэ Ильичын лампа элишэ туяагаа сасарган байдаг.

1928 ондо Бурят-Монголой бүхы электростанцинууд оройдоо нэгэ миллион киловатт-час энерги үйлэдбэрилһэн һаа, 1956 ондо 300 миллионһоо дээшэ киловатт-час үйлэдбэрилдэг болоо.

Мүнөө республикымнай колхозуудта ажал ехэтэй хүдэлмэри электрын хүсөөр онъһожоруулагдана. Хүдөө нютагуудтамнай 100-һаа дээшэ электростанци хүдэлнэ. Тиихэдэ Тарбагатайн, Байкало-Кударын ба бусад хэдэн аймагууд бүхыдөө электрын гэрэлтэй болонхой. 1960 он болотор промышленна электростанцинуудай хүсэн нилээд үргэдхэгдэхэ байна. Байгша табанжэлдэ Брянскын целлюлозно заводой дэргэдэ электростанци баригдажа эхилхэ юм.

Ороноо электрификацилгаар Ленин багшынгаа заабариие бэелүүлэн, совет хүнүүд түрэл партиингаа хүтэлбэри доро бата найдалтайгаар урагшаа дабшана.

Р. Шнипер, экономическа наукануудай кандидат.

★

Ц. ДОНДОКОВА

Ленинэй номууд

Хүдэлдэг таһаг соом,
стол дээрэм,
Хүрин гадартай
номууд байдаг.
Хирэ болоод лэ,
нээһэн бэеэрээ
Хэрэгтэй харюугаа
абадагби ходо.
Уншажа һуухадаа,
ухаа нэмэхэш,
Урда хойтоёо
удаан сэгнэхэш...
«Үнэнэй түлөө»,— гээд
энэ хүнэй
Үдэр һүнигүй
ажалладаг байһыень
Элихэн таахаш
эльгэ зүрхөөрөө,
Эдээхэн номууды
уншаад үнэхөөрөө
Эдэ номуудай
хуудаһан һэхэгдэн,
Эхэ Бурядтам
мандаа жаргал.
Эдэ номуудай,
һургаалай мүнхэдэ
Эрдэм тээшэ
нээгдээ харгы.
Эдэ номуудай
байһанай ашаар
Энэ бэем
эрхээ олоод,
Хубхай хэлэгүй
малдал адляар
Худалдуулжа
байхаяа болёоб.
Ильич багша —
түрэл партимни,
Энэ наһандаа
ашыеш харюулхаб!
Эдитэ номуудыеш
эрхимээр шүдалаад,
Эрдэм бэлигээ
арадтаа зорюулхаб!

★★

Ильичын элидхэл дуулаа һэм

Агууехэ багша Владимир Ильичые хараха, хэдэн часай туршада тэрэнэй хэлэһэн сэсэн үгэнүүдые шагнаха зол намда 36 жэлэй саада тээ тудаа һэн.

Энэ мартагдашагүй ушар 1921 оной июниин 23-да, Кремльдэ Бүхэсоюзна Центральна Гүйсэдхэхэ Комитедэй (ВЦИК) суглаанай боложо байха үедэ болоо һэн. Тэрэ үедэ би Я. М. Свердловэй нэрэмжэтэ Коммунистическэ Университедтэ һуража байгаа һэм. ВЦИК-ын суглаанда байлсаха зүбшөөл манда үгтэһэн байгаа.

ВЦИК-гэй тус суглаан дээрэ Ажалай болон Оборонын нютагай органуудта үгэхэ захяа, газар тухай хуули баталха асуудалнууд хэлсэгдэһэн байна. Ехэ залай сценэ дээрэхи томо столой саана ВЦИК-ын Түрүүлэгшэ М. И. Калинин, тэрэнэй хоёр хажуудань ВЦИК-ын Президиумэй гэшүүд, Арадай комиссарнууд болон бусад һуугаа һэн. Калининай һууһан столой баруун тээхэнэ трибунаһаа нэгэ бага саанахана багахан түхэреэн столой хажууда В. И. Ленин юушьеб даа ехэ түргөөр бэшэжэ һуугаа бэлэй.

Михаил Иванович Калинин ВЦИК-ын суглаа нээгээд, Газар тариалангай арадай комиссарта үгэ үгэбэ. Тэрэнэй хоёр часай туршада элидхэл хэхэ үедэнь В. И. Ленин түхэреэн столдоо һуужа түргэхэнөөр юумэ бэшэжэрхёод, һүүлээрнь сценэ дээгүүр иишэ тиишээ ябажа байгаа һэн.

Элидхэлэй һүүлдэ 15 минутын забһар соносхогдобо. Энэ үедэ ВЦИК-ын гэшүүд элдэб олон асуудалнуудаар В. И. Лениндэ хандажа байгаа һэн. Ган гасуурай тохёолдоһон Поволжи шадарай губернинүүдтэ юун болоноб гэжэ һонирхон Владимир Ильич тэндэһээ ерэһэн делегадуудтай үни удаан хөөрэлдөө һэн.

Забһарай һүүлээр түрүүлэгшэ М. И. Калинин нэмэлтэ элидхэл хэхын тулада Арадай Комиссарнуудай Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр В. И. Лениндэ үгэ үгөө һэн. Владимир Ильичын трибунада гарахадань зал соо абяа шэмээгүй болошобо. Бүхы дэлхэйн ажалшан түмэнэй вождь В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые сугларагшад амисхалаа даран, ехэ анхаралтайгаар шагнаа бэлэй.

Тариашадай жэжэ бутархай үмсын ажахые нэгэдхэжэ, кооперацяар дамжуулан бүхы хүдөө ажахые шэнэдхэн хубилгаха тухай Владимир Ильич элидхэл соогоо хэлээ һэн. Хүдөө ажахые шэнэдхэн хубилгаха тон шухала болоод байһан тухай тариашадта һайнаар ойлгуулжа үгэхэ, энэ хэмжээ-ябуулгынгаа тон зүб байһанда тэдэниие этигүүлхэ ёһотойбди гэжэ хэлээ һэн.

Тариашадай хэдэг ажалые онъһожоруулха, түмэр анзаһан, элдэб машина болон хүсэ ехэтэй тракторнуудые олоорнь бүтээжэ, хүдөө ажалай хүсэ шадалые дээшэлүүлхэ тухай Владимир Ильич элидхэл соогоо хэлээ һэн.

Ленинэй тиихэдэ хэлэһэн үгэнь орон доторнай коммунистическэ партиин хүтэлбэреэр сүм бэелүүлэгдээ. Манай ороной колхозуудай тариалан, сабшалан дээрэ хүсэ ехэтэй хэдэн зуу мянган трактор болон бусад онъһото машинанууд хүдэлнэ. Имагтал, томодхогдоһон, онъһожоруулагдаһан хүдөө ажахы 2—3 жэл соо 35 миллион хахад гектар шэнэ ба боро газар элдүүрилхэ аргатай байгаа бшуу.

Юрын хүдэлмэришэн байһан би манай алдарта коммунистическэ партиие, эгээн түрүүшын хүдэлмэришэн, тариашанай гүрэниие байгуулагша В. И. Лениниие хэды дахин хараһан, тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүдые шагнаха золтой байһандаа баяртайб. Ильичын хэлэһэн тодо һонор, сэдьхэл хүдэлгэмөөр үгэнүүд минии ухаан бодолдо мүнөөшье хүрэтэр һанагдажа ябадаг.

К. Седушков, 1919 онһоо КПСС-эй гэшүүн.
Бабушкин город.

★

В. И. Ленинэй зохёолнууд арадуудай хэлэн дээрэ

Владимир Ильич Ленинэй зохёолнууд Советскэ Союзда, мүн хариин гүрэнүүдтэ ехэ олоор хэблэн тараагдана.

1918 онһоо 1957 оной апрелиин 1 болотор СССР-тэ В. И. Ленинэй зохёолнууд 300 миллион хэһэгээр гараһан байна. В. И. Ленинэй зохёолнууд 84 хэлэн дээрэ хэблэгдээ. Революциин урда тээ өөрын бэшэггүй байһан адыгей, кабарда, лезгин, түбэ болон бусад арадуудай хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн байна.

Совет засагай үедэ В. И. Ленинэй суглуулагдамал зохёолнууд 4 дахин хэблэгдээ. Һүүлшынь дүрбэдэхи хэблэлынь СССР-эй арадуудай 17 хэлэн дээрэ толилогдоһон байна.

КПСС-эй ЦК-гэй тогтоолой ёһоор В. И. Ленинэй гүйсэд суглуулагдамал зохёолнуудые 55 томоор хэблэхые марксизм-ленинизмын институт бэлдэжэ байна.

Гадна В. И. Ленинэй бэшэһэн «Залуушуулай союзай зорилгонууд» гэһэн брошюра 367 дахин, «Империализм хадаа капитализмын дээдэ шатань мүн» гэһэн зохёол 195 дахин ба бусад зохёолнуудынь олон дахин хэблэгдэһэн байна.

СССР-эй арадуудай хэлэн дээрэ В. И. Ленинэй зохёолнууд 40 гаран миллион тиражтайгаар хэблэгдээ.

Арадай демократиин оронуудай ажалшад эгүүридэ мүнхэ В. И. Ленинэй зохёолнуудые шудалжа, шэнэ ажабайдал амжалтатайгаар байгуулна. Хитадай Арадай Республикада «Женьминьгубаньшэ» гэжэ гүрэнэй хэблэл В. И. Ленинэй 70 гаран зохёолнуудые оршуулаа. Мүн арадай демократиин бусад оронуудта В. И. Ленинэй зохёолнууд олоор хэблэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Владимир Ильичиин ажабайдал болон ажал-ябуулга тухайнь олон номууд хэблэлһээ гараа.

Ажахымнай жэлһээ жэлдэ хүгжэнэ

Манай колхоз анха түрүүн эмхидхэгдэжэ, агууехэ Ленинэй нэрэ абаһаар гушаад шахуу жэл болобо.

Тэрэ сагһаа хойшо ниитымнай ажахы жэл ерэхэ бүри үргэдэн хүгжэжэ, мүнөө хүсэд түбхинэһэн, олон һалбаритай ажахы болонхой.

Партиин XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр зоригжон, манай колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ зарим тэды амжалта туйлаа. Ажалаймнай гол һалбари болохо хони үсхэбэрилгэдэ ехэ анхарал табигдажа, 1953 онойхидо орходоо хонидоймнай тоо толгой хоёр дахин шахуу олон болгогдоод, нооһонһоо ородог олзо доход 3,5 дахин ехэ болоо. Мүн эбэртэ бодо малай тоо толгойе олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ тухайда хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэнэ. Нёдондо жэлдэ мяха абаха түсэбөө 106 процент дүүргэжэ, эдлүүриин газарай 100 га бүридэ 13,2 центнер мяха абаһан байнабди.

Ниитын адуу малда байра, колхознигуудта гэр бариха хэрэгтэ анхарал ехээр хандуулагдаа. Гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ 250 үнеэнэй дүрбэн рядтай байра, 200 тугалай байра баригдаа, кормозапарник тодхоогдоо, 150 тонно силосэй багтаха нүхэн, байрын 25 гэр, хоёр культбаза, бани баригдаа.

Ниитымнай ажахы улам хүгжэжэ, ехэ олзо доход абадаг болообди. 1953 онойхидо орходоо үнгэрэгшэ жэлдэ олзо доходнай хоёр дахин ехэ боложо, ажалта үдэртэ 6 түхэриг мүнгөөр хубаагаабди.

Гэбэшье, ажал хүдэлмэридэмнай дутагдалнууд үшөөл олон юм. Тэдэниие усадхаха хэмжээн абтаха байнхай.

Малайнгаа ашаг шэмэ дээшэлүүлжэ, 1957 ондо үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һаажа; эдлүүриин газарай 100 гектарта 30 центнер мяха абахабди. Хонидойнгоо тоо толгой 21,5 мянга болотор олошоруулаад, хонин бүриһөө 3 килограмм ноос абаха, тариалан, сабшалангайнгаа ургасые улам дээшэлүүлхэ байнабди. Иимэ бэлэгтэйгээр Октябриин 40 жэлэй ойе угтажа, Агууехэ Ленинэй зааһан замаар улам эршэтэйгээр урагшаа дабшахабди.

Э. Будаев, Курумкан аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь.

В. И. Ленин Коммунистическэ партиие байгуулагша ба ударидагшань мүн

Советскэ Союзай Коммунистическэ парти, советскэ арад, бүхы түрүү хүн түрэлтэн Коммунистическэ партиие, советскэ гүрэниие байгуулагша, бүхы дэлхэйн ажалшадай багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 87-дохи жэлэй ойн баярые мүнөөдэр тэмдэглэжэ байна.

Манай партиин 50 гаран жэлдэ ябажа гараһан баатарлиг түүхэнь В. И. Ленинэй нэрэтэй таһаршагүй холбоотой юм. Ленинэй болон тэрэнэй үнэн сэхэ туһалагшанарай хүтэлбэри доро Советскэ Союзай Коммунистическэ парти хатуужан бэхижэжэ, мүнөө советскэ социалистическэ обществын хүтэлбэрилхы хүсэниинь болонхой.

Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй шэнэ шатада орожо байха үедэ В. И. Ленин Россида коммунистическэ парти байгуулаа һэн. XIX зуун жэлэй эсэстэ, мүн XX зуун жэлэй эхиндэ капитализм өөрынгөө һүүлшын, эгээн дээдэ шатада — империализмда орожо, тэрээнһээ хойшо доройтон муудажа эхилһэн байна. Иимэ байдалай тогтоод байхада, хүдэлмэришэн анги революционно тэмсэл ябуулжа, пролетарска революци хэхэ тон шухала зорилготой болоод байба. Түрүү, марксистска парти хүдэлмэришэн ангиие ударидаха ёһотой байгаа.

Илангаяа Россида бодото революционно, марксистска парти зайлашагүй эмхидхэгдэхэ ёһотой болоод-байба. Тэрэ үедэ Росси империализмын бүхы зүрилдөөнүүдые, бүхы муу мунхи юумыень суглуулаад байһан юм. Тиимэһээ хаана хаанаһаашье ехээр революционно хүдэлөөн Россида бадаржа, арадай агууехэ революци болохо гэжэ байба. Дэлхэй дээрэ эгээл революционно ородой пролетариат тус революциин түрүү зэргэдэ ябаһан юм. Россин хүдэлмэришэн ангиин урда хаанта засагые, һүүлээрнь капитализмые хүсэ хэрэглэн унагааха зорилго табигдаба. Энэ зорилго бэелүүлхын тулада хүдэлмэришэн ангиин революционно парти байгуулагдаха ёһотой байгаа. Тус парти хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлые толгойлжо, хаанта засагые, мүн капитализмые унагаажа, илалта туйлаха ёһотой байгаа. В. И. Ленин революционно ажал-ябуулга хэжэ эхилһэн түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо иимэ парти байгуулхын түлөө эрид шууд тэмсэһэн юм. Марксистска парти байгуулхын тулада либеральна народничество, «легальна марксизм», «экономизм» гэһэн хархис эмхинүүдые бута сохихо ёһотой байгаа. Юуб гэхэдэ, тус эмхинүүд пролетариадай революционно парти байгуулха хэрэггүй, хүдэлмэришэн ангиин эмхи гуримгүй тэмсэл социалистическэ һургаалай ёһоор хүтэлбэрилэгдэхэ ёһогүй гэһэн буруу бодол тараадаг байба. Ленин өөрынгөө бэшэһэн зохёолнууд соо марксизмын эдэ дайсадай хорото номнол хэжэ байһыень элирүүлээд, марксистска һургаал баримталдаг партиин хүтэлбэри доро ябабал лэ хүдэлмэришэн анги, бүхы ажалшад хаанта засагые, буржуйнуудые бута сохижо шадаха гэжэ хэлэһэн байна.

1903 ондо РСДРП-гэй II съезд дээрэ Ленин революционно марксист-большевигүүдые бэеэ тойруулан жагсааһан байна. Энэ съезд дээрэ хүдэлмэришэн ангиин революционно дайшалхы марксистска партиин һуури табигдаа һэн. Тус парти хоёрдохи интернационалай реформистска партинуудта орходоо тад ондоо, түрүү, шэнэ түхэлэй парти байһан юм. Гэбэшье, энэ партиин дотор большевигүүд (революционно марксистнууд) болон меньшевигүүд (оппортунистнууд) гэһэн хоёр бүлэглэл тус съезд дээрэ илгаран гараба. Хэдэн зохёолнуудтаа, илангаяа 1904 ондо бэшэгдэһэн «Алхам урагшаа, хоёр алхам гэдэргээ» гэһэн эрхим һайн зохёол соогоо Ленин эмхидхэлэй асуудалнуудаар меньшевигүүдэй тон буруу үзэл баримталдаг байһыень элирүүлээд, пролетариадай парти гээшэ хүдэлмэришэн ангиин эгээл түрүү, ушар ёһо мэдэхэ, эмхи журамтай хүсэниинь гэжэ марксизмын түүхэдэ эгээн түрүүн тодорхойлһон юм. Тус парти хүдэлмэришэн ангиин революционно тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябажа, хаанта засагые, капитализмые унагаахын түлөө пролетариадай диктатура байгуулжа, коммунистическэ общество байгуулхын түлөө ажалша арад түмэниие ж... тэлхэ ёһотой байгаа.

В. И. Ленин марксистска парти... эмхидхэлэй асуудалнуудһаа гадна идеологическа, тактическа болон теоретическэ асуудалнуудые тодорхойлжо, марксизмые хазагай... руулдаг бүхы хүнүүдые эрид сэхэ... элишэлһэн байна.

Партиин гэшүүдэй үнэн сэхэ хү... нүүд байхынь түлөө В. И. Ленин эсэшэ сусашагүйгөөр оролдодог һэн. Мүн парти дотор зүрилдөөн бай... ха ёһогүй, парти гээшэ бата б... хи, дайшалхы хатуу журамтай ор... ганизаци байха ёһотой гэжэ һурга... даг һэн. Партиин журамые гансал партиин юрын гэшүүд бэшэ, мүн хүтэлбэрилэгшэдыншье заатагүй сахиха уялгатай.

1912 оной январьда Бүхэроссиин... ска VI (Пражска) конференци бо... ложо, тэрээн дээрэ большевигүүд меньшевигүүдые партиһаа үлдэбэ. Тиигэжэ партиие саашань хүгжөө... хэ, тэрэнэй нэгэдэлыень бэхижүүл... хэ, мүн пролетариадай диктатура тогтоохоор бэлэн байхын тулада һайн арга нүхэсэл бии болгогдоһон байгаа.

Коммунистическэ партиин агуу... ехэ багша В. И. Ленин марксизмда олон шухала шэнэ согсолол, тобшо... лолнуудые оруулаа. Империализмын үедэ капиталистическэ оронууд экономическашье, политическэшье талаараа адли бэшээр хүгжэдэг юм гэһэн һургаал В. И. Ленин бии бол... гожо, тэрээнһээ үндэһэлэн социа... лизм бүхы оронуудта нэгэ доро ила... жа шадахагүй, харин түрүүн нэгэ... гү, али хэдэн үсөөхэн оронуудта со... циализм илажа болохо юм гэһэн Ленинэй сэсэ мэргэн тобшолол ай... хабтар ехэ удхашанартай.

АГУУЕХЭ БАГША

★

В. И. Ленинэй зохёолнууд бурят хэлэн дээрэ

В. И. Ленинэй олон зохёолнууд бурят хэлэн дээрэ олон мянган хэһэгээр хэблэгдэн гараа. Дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ Ленинэй 8 зохёолнууд мянган хэһэгээр, 1946—1956 онуудта Ленинэй 20 зохёолнууд 68 мянган хэһэгээр бурят хэлэн дээрэ гараһан байна.

«Агуухэ үүсхэл тухай», ...родой социал-демокрадуу... зорилгонууд», «Империализм хадаа капитализмын дээдэ шата мүн», «Гүрэн ба революци», «Совет засагай ээлжээтэ зорилгонууд», «Социализм ба шажан», «Апрельскэ тезисүүд», «Алхам урагшаа, хоёр алхам гэдэргээ», «Демократическа революцида социал демократиин хоёр тактика», «Коммунизмда», «зүүнэй тала...римталһан» үхибүүн ёһоной ...шэн», «Багашье һаа, һайн ...нь дээрэ», «Тунхаглагдаа... бэшэгүүд», «Пролетариатай диктатурын үедэ бэелүүлхэ экономико ба политика» гэхэ мэтэ бусад олон Ленинэй зохёолнууд олон мянган хэһэгээр бурят хэлэн дээрэ хэблэгдэһэн байна.

1957 ондо манай арад зон ...нин багшын иимэнүүд зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрэ уншадаг болохо:

«Хүдэлмэришэн болон солдат депутадуудай Соведүүдэй Бүхэроссийска I съезд дээрэ ...һэн үгэнүүд», «Тохёолдо... байһан аюул, тэрээнтэй ...жа тэмсэхэб», «Революциин ... асуудалнуудай нэгэн», «Большевигүүд засагаа абаха ...той», «Большевигүүд гүрэнэй засаг гартаа барижа шадаха гү?», «Революциин зорилгонууд», «Большевигүүдэй партиин гэшүүдтэ бэшэһэн бэшэг», «РСДРП-гэй центральна комитедтэ бэшэһэн бэшэг», «ЦК-гэй гэшүүдтэ бэшэһэн бэшэг» гэхэ мэтэ хамтадаа 6 мянган хэһэгээр хэблэгдэхэ юм.

★★

Арадуудай хани барисаан тухай Ленинэй һургаал илан мандана

Алдарта Коммунистическэ партиин . агуухэ Ленинэй ударидалга доро болоһон Октябрьска социалистическэ революци манай ороной олон тоото үндэһэ яһатаниие социальна, үндэһэ яһанай дарлалтаһаа сүлөөлжэ, хүгжэлтын арюун һайхан замда гаргаһан байна.

Манай орондо социализм, коммунизм амжалтатайгаар байгуулхын тулада орон доторхи элдэб олон үндэһэ яһатанай хоорондохи харилсаае хайшан гэжэ зүбөөр тогтоохо, арадуудай ахадүүгэй хани харилсаа яажа бэхижүүлхэ тушаа Ленин багша сэсэн мэргэн һургаал заабари үгэһэн байна. Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союз байгуулха үндэһэн гол ёһонуудые тодорхойлхо зуураа, «нэгэ яһатанай нүгөө яһатанда ямаршье хүсэрхэлгэ гаргахагүй, бэе бэедээ хүсэд этигэлсэдэг, ахадүүгэй нэгэдэлэй шухала байһаниие һайнаар ойлгоһон, хүсэд лэ һайн дураараа хэлсэжэ нэгэдэһэн үндэһэ яһатанай тиимэл һайн дуранай холбоо барисаа байгуулхые хүсэнэбди» гэжэ В. И. Ленин зааһан байна.

Владимир Ильич өөрөө Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзые эмхидхэгшэнь байһан юм. Үнгэрһэн 35 жэл соо үндэһэтэнэй асуудалаар Ленинэй зохёоһон һургаалые Коммунистическэ партиин шууд сэхээр бэелүүлһэнэй ашаар манай олонациональна гүрэн социализмын эбдэршэгүй бата бэхи хэрэм болоо. Арадуудай хани барисаан, ахадүүгэй харилсан ажаллалга хадаа манай гүрэнэй бата бэхи байдалай эшэ үндэһэн, советскэ обществын хүгжөөгшэ хүсэн болоһон байна.

Хаанта Россин үедэ ехээр дарлуулһан, гээгдэһэн арадуудта экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэдэнь туһалха зорилго В. И. Ленин Совет засагай түрүүшын үдэрһөө хойшо табиһан байна. Манай ороной бүхы союзна, автономно республиканууд хүгжэнги промышленностьтай, томодхогдоһон, оньһожоруулагдаһан хүдөө ажахытай, түрүү социалистическэ культуратай республиканууд болоо. Дунда Ази, Сибирь болон Россин бусад заха газарнуудта урдань һууһан арадууд, экономическа, культурна гээгдэлһээ гаража, түрүү социалистическэ арадууд болон хүгжөө.

Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор урдань «патриархальна, зэрлиг шахуу, ёһотойл зэрлиг байдалтай байһан» газар нютагай түхэл шарай таниг-дахаар бэшэ болотороо хубилаа. Хаанта России бүхы промышленностиин гаргажа байһанай тухай продукци мүнөө Казахстанай, Дунда Азиин республикануудай промышленность гаргана. 1913 ондо Россида абтаһан электроэнергиһээ 5 дахин ехэ электроэнерги мүнөө тэндэ абтана.

Манай бурят арадай экономико болон культурын угаа түргэнөөр хүгжэһэн ушар хадаа Коммунистическэ партиин национальна политикын илан мандажа байһанай эли тодо гэршэнь болоно. Манай республика дотор советскэ табанжэлнүүдэй үедэ 300 гаран промышленна предприятинууд баригдаа. Зэрлиг тужа тайга, сэгээн тала байһан газарнуудта Зэдын комбинат, Галуута Нуурай нүүрһэнэй шахтанууд, Улан-Удын ПВЗ, мяханай комбинат ба бусад олон томо предприятинууд байгуулагдаа.

Республикымнай хүдөө ажахы үндэһөөрөө шэнэдхэн хубилгагдаа. Колхоз, совхозуудаймнай тарялан дээрэ хэдэн мянгаад трактор, машинанууд хүдэлжэ байна.

Арад зоноймнай ажабайдал, жэл ерэхэ бүри һайжарна, соёл культурань түргэн хүгжэнэ. Мүнөө республика доторнай 700 шахуу эхин шатын, долоон жэлэй, дунда һургуулинууд, 11 тусгаар дунда һургуули, хоёр дээдэ һургуули, хэдэн театр хүдэлнэ. Манай арад Москвада болохо литература болон искусствын декадада эршэмтэйгээр бэлдэжэ байнхай.

Арадуудай хани барисаа улам бэхижүүлхэ тушаа Ленин багшынгаа һургаалые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэн, Коммунистическэ партиингаа хүтэлбэри доро манай олон яһатанай гүрэн коммунизмын хяра орой тээшэ найдамтайгаар дабшана.

Ф. Шулунов.

1917 оной майн 22-то Петроградта болоһон таряашадай депутадуудай Бүхэроссийска съезд дээрэ В. И. Ленин үгэ хэлэжэ байна.
ТАСС-эй фотохронико.

★★★

А. ЖАМБАЛДОРЖИЕВ

Революциин туг

Үдэшэлэн тиихэдэ Петроградые
зэдэлгэн,
Үхэр буугаар «Аврора» дохёолоо
һэн,

Нойтон саһан бороотой һэлгэлдэн,
Намарай хүйтэн һүниие үдэшөө һэн.
«Ура» хашхаралдан Үбэлэй Ордон
тээшэ
Улаан балтиецууд, хүдэлмэришэд
дабшаа.

Арадай революциин тугые дээшэнь
Арюун нангинаар үргэжэ ябаал.
Саг зуурынхидай сагынь үнгэрөө,
Сагаан юнкернүүд үгы хэгдээ.

Шэмэрүүн октябрь түүхэдэ ороо,
Шэнэ үеын хуудаһан һэхэгдээ.
Агуухэ Ленин Смольнын залһаа
Алад холо руу гараараа заагаа һэн.
Мэдэнэб би, тиихэдэ заал һаа
Минии заяан мандан игаагаал.
Түрэл Бурядайм сүлөөтэ байдал
Тэрэ үдэрһөө эхиеэ абаал.

«Аврорын» дуун дэлхэй дайдаар
Амгалан сагай дохёо тараагаал.
Аали номгон Неваһаа зайлаагүй
«Аврора» байрадаа зогсоһон
зандаал.

Арадай шуһаар будагдан улайһан
Арюун тугнай дээрэнь мандаал.

★

Үйлэдбэри хүтэлхэ тухай Ленинэй һургаал бэелүүлэгдэнэ

КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй тогтоолнуудай, мүн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлэй тезисүүдэй ёһоор үйлэдбэри болон барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэ аргаар эмхидхэдэг болоходо демократическа централизм тушаа Ленинэй һургаал хүсэдөөр бэелүүлэгдэнэ.

Союзна болон федеративна министерствонуудай мэдэлдэ байдаг предприятинуудай түб газарһаа холо оршодог тула, нютагай зургаанууд ажахые хүгжөөхэ шухала асуудалнуудые түргэнөөр шиидхэжэ шададаггүй гээшэ. Жэшээ болгон манай паровозо-вагонно заводыешье абаад үзэе.

Энэ завод сохимол түмэр ехээр үйлэдбэрилжэ, тэрэнээ Зам харилсаанай министерствын предприятинуудта — Донбасс, Прибалтика, Дунда Ази тээшэ эльгээдэг гээшэ. Гэхэтэй хамта, Улан-Удын шэлэй механизированнэ завод эгээл иимэ сохимол түмэрые Уралай заводуудһаа асардаг. Энэ асуудалые эндэнь шиидхэжэ, дэмы гаргашые усадхаха арга олдодоггүй байгаа.

Административно-экономическа районуудта совнархозуудые байгуулхада иимэ хии гаргашанууд усадхагдаха байна.

Совнархозуудые байгуулжа, хүтэлбэрилгые предприятинуудта ойртуулхада үйлэдбэри зүбөөр эмхидхэгдэхэ, предприятинууд түүхэй эдтээ ойро болохо, тэдэнэй гаргаһан продукци хэрэглэгшэдтээ дүтэлжэ үгэхэ юм.

Энээниие манай республикын жэшээ дээрэһээ хаража болоно. Бурят-Монголдо ноохо угааха предприяти бариха асуудалые шиидхэбэл, ноохые хүршэ областьнуудта, мүн Дунда Азиин республикануудта абаашажа угаагаад, гэдэргэнь асарха ябадал үгы болохо, предприятинууд түүхэй эдээ түргэн абадаг болохо, тэрэниие хойшо урагшань зөөдэг вагонууд сүлөөрхэ, эдэй өөрынь үнэ сэн химдарха байна.

Улан-Удын мяха-консервын комбинадта жэл бүри хэдэн мянган хэһэг арһан дабһалагдаад, Ленинград, Казань болон бусад городуудта эльгээгдэдэг гээшэ. Арһа дабһалхын тулада хэдэн зуун тонно дабһан холоһоо асарагдана. Улан-Удэдэ арһан дэгэл оёхо заводой баригдахада иимэ ябадал усадхагдажа, малай арһан эндээ элдэгдээд, дэгэл болгогдоод, худалдаанда гараха, холоһоо дабһа зөөлгэдэ гаргаша гарахаяа болихо байна.

Агуухэ Ленинимнай алба захиргаанай аппарадай хүдэлмэриие таарамжатай зохид болгохо, гаргашыень хороохо, хүдэлмэриин культурые дээшэлүүлхэ асуудалнуудта ехэ һаналаа табидаг байгаа. Аппарадай хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха гээшэ партийна, советскэ, профсоюзна организацинуудай шухала зорилго болоно. Аппарадай гаргашые хороохо ехэ арга боломжонууд хаа хаанагүй бии. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай городой предприятинуудта энэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэриин ямар ехэ аша үгэһыень тэмдэглэмээр. Паровозо-вагонно заводойхид 1955 ондо вагонно комбинадай хоёр цехые нэгэдүүлжэ, томодхоһон байгаа. Удаань, нёдондо жэлэй январьта үшөө хоёр цех нэгэдүүлһэн юм. Мүн тэрэ жэлэй май һарада урдань томодхогдоһон рамнокузовной цехые үшөө дахин томодхожо, вагон хабсаралгын цехтэй нэгэдүүлһэн байна.

Иимэ нэгэдэлгэнүүдые хэһэнэй ашаар вагонно комбинадта урдань байһан 6 цехын орондо, мүнөө оройдоо гурбаниинь үлэнхэй. Энээнэй ашаар 14 инженер болон технигүүд үйлэдбэри дээрэ ажалладаг болоо. Продукци гаргалгын хэмжээн ходо дээшэлнэ. Алба захиргаанда хүдэлдэг хүнүүдэй тоое хорооһоной ашаар жэл соо 109 мянган түхэриг алмагдаа. Үйлэдбэри хүтэлбэрилгэ һуратгүй һайжараа, голодоһо гаргалга бага болоо. Ажалай бүтээсэ дээшэлжэ, хүдэлмэришэдэй салин хүлһэн нэмээ. Шэлэй механизированнэ заводто, мяха-консервын комбинадта болон городой бусад предприятинуудта цехүүдые нэгэдүүлхэ, таһагуудые хороохо талаар ехэхэн хүдэлмэри хэгдээ. Гэхэ зуура, энэ талаар үшөөл ехэ юумэ хэгдэхэ байна.

Предприятинуудай директорнуудай эрхые ехэ болгоходо шухала асуудалнуудые бодомжотойгоор, дээрэһээ заабари хүлеэнгүйгөөр, түргэнөөр шиидхэдэг болохо.

КПСС-эй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Хрущевой элидхэлэй тезисүүдые зүбшэн хэлсэлгэ манай городой предприятинуудта угаа ехэ дэбжэлтэтэйгээр үнгэржэ байнхай. Хэдэ хэдэн үнэтэ дурадхалнууд ороо. Тэдэниие бэелүүлхэдэ хэрэглэгдээгүй байһан арга боломжонууд зүбөөр ашаглагдаха, ажалай эмхидхэл һайжарха, бүтээсэнь дээшэлхэ, продукци үйлэдбэрилгэнь ехэ болохо байна.

К. Продайвода, КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь.

Владимир Ильичын рольдо

...оноо электрификацилха гэһэн ... Ленинэй һанал бодол драма... Николай Погодиной «Кремлиин ...тнууд» гэжэ пьесэ дотор харагдадаг. Манай Бурят-Монгол театрын артистнууд театрынгаа ...һоо хойшо 15 жэлэйнь ойдо ...лан революциин сэсэмэргэн ... Владимир Ильич Ленинэй ... түхэл шарайе сценэ дээрэ ...лха гэһэн айхабтар харюусалгатай зорилгые 1947 ондо бэелүүлээ.

В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдые ...монгол хэлэн дээрэ дамжуулхань бүри ехэ харюусалгатай ... һэн. Тиимэ хадань, агуухэ ...н гүн гүнзэгы һанал бодолынь ...харагшадта зүбөөр ойлгогдохо ...жэ ехэтэ оролдоһон байгааб. Владимир Ильичын рольдо наадахадаа Ленин багшын дүрые адлиханаар харуулха гэһэн мүн лэ харюусалгатай зорилго минии урда табигдаа һэн. СССР-эй арадай артистнууд Щукин, Грибов болон бусад мастернуудай наадаһые анхаралтайгаар ажаглан абаһамни вождиин аяг зангые зүбөөр харуулхадамни ехээр туһалаа һэн. Һүүлээрнь В. И. Ленинэй намтарые, мүн зарим зохёолнуудыень шудалһан байнаб. Тэрээнһээ гадна, В. И. Лениниие харуулһан кинокартинануудтай, республикын, партийна болон эрдэм-шэнжэлэлгын библиотекэнүүдтэ бии байһан бүхы фото альбомуудтай танилсаһан байгааб. Тэрэшэлэн Горькиин нэрэмжэтэ уранһайханай академическэ бага театрын артистнар намда ехэхэн туһаламжа үзүүлээ һэн. Энээнһээ гадна, Москвада байхадаа В. И. Ленинэй музейдэ оло дахин ороһон, мавзолей ошоһон байнаб. Тиигэжэ агуухэ вождиин рольдо наадаха зол хубитай болоо һэм.

Мүнөө бурят драмын театрын артистнар Агуухэ Октябриин 40 жэлэй ойдо зорюулан Н. Погодиной «Кремлиин курантнууд» гэжэ зүжэгые дахинаа бэлэдхэжэ байнхай. Владимир Ильич Ленинэй рольдо БМАССР-эй габьяата артист И. Е. Миронов наадаха юм.

Хүмүүжүүлгын угаа ехэ удхашанартай энэ зүжэгые театрын сценэ дээрэ амжалтатайгаар табихыень театрын артистнарта халуун зүрхэнһөө хүсэнэб.

Г. Цыдынжапов, СССР-эй арадай артист.

...алистическэ революци тухай ...ал Ленинэй зохёоходонь хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлэй зам ...одо боложо, тус тус оронуудай пролетарьнар үүсхэл хэшээлээ ...уулжа, «өөһэдынгөө» буржуазиин эсэргүү тэмсэл улам ехээр хэгдэхэ боложо, мүн бүхы дэлхэй дээрэ пролетарска революци илаха гэжэ ажалшад этигэдэг болоһон юм.

В. И. Ленинэй байгуулжа хүмүүжүүлһэн Коммунистическэ парти дотороо эгээл революционно, хүтэлбэрилхы хүсэн болобо. Ленинэй хүтэлбэри доро партимнай айхабтар политическэ хүдэлмэри ябуулжа, арад зоноо хүтэлбэрилэн, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революцида илаһан байна. Мүнөө совет арад болон бүхы түрүү хүн түрэлтэн энэ революциин 40 жэлэй ойе тэмдэглэхэнь. Октябрьска революци помещик, капиталистнуудай засагые унагаагаад, манай орон дотор пролетариадай диктатура, демократиин эгээн дээдэ шатань болохо совет засагые тогтоожо, ... миллион ажалшадые зохёон байгуулхы түүхэтэ ехэ ажал хүдэлмэридэ элсүүлээ һэн.

Социалистическэ революциин ...най ашаар Коммунистическэ ... пролетариадай диктатурын хүтэлбэрилхы хүсэниинь болоо. Манай парти өөрынгөө түүхын шэнэ ...да социализм, коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэлэй шатада ... һэн.

Коммунистическэ партиин ударидалга, Советскэ правительствын ...йлогшо В. И. Ленин социализм байгуулха программые научна ... шэнжэлжэ, экономическа талаар гээгдэнги Россие түрүү, хүсэн түгэс социалистическэ гүрэн яажа болгохоб гэһэн түсэб зохёоһон юм.

Гээгдэнги, таряашадай орондо социализм байгуулха гээшэ бэлэн бэшэ байгаа. Гадна ороннемнай дайсан харша капиталистическэ гүрэнүүд хүреэлжэ байһан юм. Социализм байгуулха замдамнай олон бэрхэшээлнүүд, һаад тойбо тохёолдоо. Гэбэшье, Ленинэй байгуулһан Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро баатар совет арад эдэ бэрхэшээлнүүд болон һаад тойбонуудые гаталан дабажа шадаһан байна. Тиихэдээ буу зэбсэгэй хүсөөршье, мүн үзэл бодолой талааршье дайсадтай тэмсэхэ ушар болодог һэн. Жэшээнь, мүлжэгшэ ангинуудтай буу зэбсэгэй хүсөөр тэмсээбди. Мүн меньшевигүүд болон эсернүүдтэй, троцкистнуудтай, бухаринецуудтай, буржуазна националистнуудтай болон социализмын бусад дайсадтай тэмсээбди. Граждан дайнай үедэ гадаадын болон дотоодын хархис этэгээдүүдтэй, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ немецко-фашистска эзэмдэгшэдтэй тэмсэһэн байнабди. Эдэ бүхы хатуу үедэ Ленинэй байгуулһан Коммунистическэ партиин шэн габьяатайгаар, баатарлигаар тэмсэһэнэйнь түлөө, совет арад тэрээндэ хизаарлашагүй ехээр этигэдэг, дурладаг болоо һэн. Эгээл иимэһээ совет арад парти тухай Ленинэй хэлэһэн нангин үгэнүүдые хододоо дурдадаг: «Партидаа этигэн найдадагбди. Партимнай манай саг үеын ухаан бодолынь, нэрэ хүндэнь, һэшхэлынь мүн».

Коммунистическэ партиин хүтэлбэри доро арад түүхэтэ богонихон болзор соо социалистическэ индустриализаци, хүдөө ажахые коллективизацилга бэелүүлээд, соёл болбосоролой талаар эрид хубилалта хэһэн байна. Оромнай экономическа, соёл болбосоролой талаар гээгдэнги байһан аад, Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин илаһанһаа хойшо 40 жэлэй туршада хүгжэнги промышленностьтай, механизированнэ социалистическэ хүдөө ажахытай хүсэн түгэс гүрэн болоо.

Орон дотор бүтээгдэдэг промышленна продукциин хэмжээн революциин урда тээхидэ орходоо 1957 ондо 30 дахин шахуу ехэ болоо. Промышленна продукци бүтээхэ талаар Советскэ Союз эгээн хүгжэнги Европын капиталистическэ оронуудые холо хойно орхиһон байна.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 87-дохи жэлэй ойе тэмдэглэхэ зуураа, Бурят Монголой ажалшад туйлаһан амжалтануудаараа омогорхон, зургаадахи табанжэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхэ хэмжээнүүдые хараална. КПСС-эй XX съездын хараалһан, коммунистическэ общество байгуулха гэһэн һүр жабхалантай түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Манай промышленность 1956 ондо 1955 онойхидо орходоо 11 процентээр ехэ продукци бүтээн гаргаа. Мүн хүдөө ажахые эрид һайжаруулха гэһэн партиин табиһан зорилго бэелүүлэн, гайхамшагта амжалтануудые туйлаабди.

1957 ондо промышленна, хүдөө ажахын продукци улам ехээр абтадаг болохо ёһогой, арадаймнай ажабайдалынь бүри һайжарха ёһотой гэһэн зорилго Парти, Советскэ правительство арад зонойнгоо урда табина.

Манай республикын ажалшад Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ үргэн ехэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлжэ, зургаадахи табанжэлдэ арадай ажахые хүгжөөхэ хоёрдохи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн уялгануудые абана. Манай арад зоной абаһан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Ленинэй заабари захяае баримталан, Коммунистическэ партимнай ажалша олониитэтэй улам нягта холбоотой болоно. Партимнай бүхы ажал-ябуулгаяа бэелүүлхэдээ, арадта гүнзэгы ехээр этигэн хандажа, хүдэлмэришэн, таряашадай баргадашагүй ехэ революционно үүсхэлые бадаруулан дэбэргэдэг юм. Арад зонтоёол холбоотой байхадаа партимнай хэзээшье илагдахагүй.

КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, партимнай ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ олониитые үргэнөөр хабаадуулха гэжэ Ленинэй зохёоһон гол ёһые эрид шууд баримталдаг боложо, арад түмэнэй үүсхэл хэшээлые улам бадаруулна. Тиигэжэ совет арадтаяа бүри нягтаар нэгэдэн, партимнай орон дотороо экономикын, соёл болбосоролой талаар хүсэтэ ехэ хүгжэлтэ туйлахын түлөө, коммунизм байгуулхын түлөө тэмсэжэ байна.

Б. БАЙМИН.

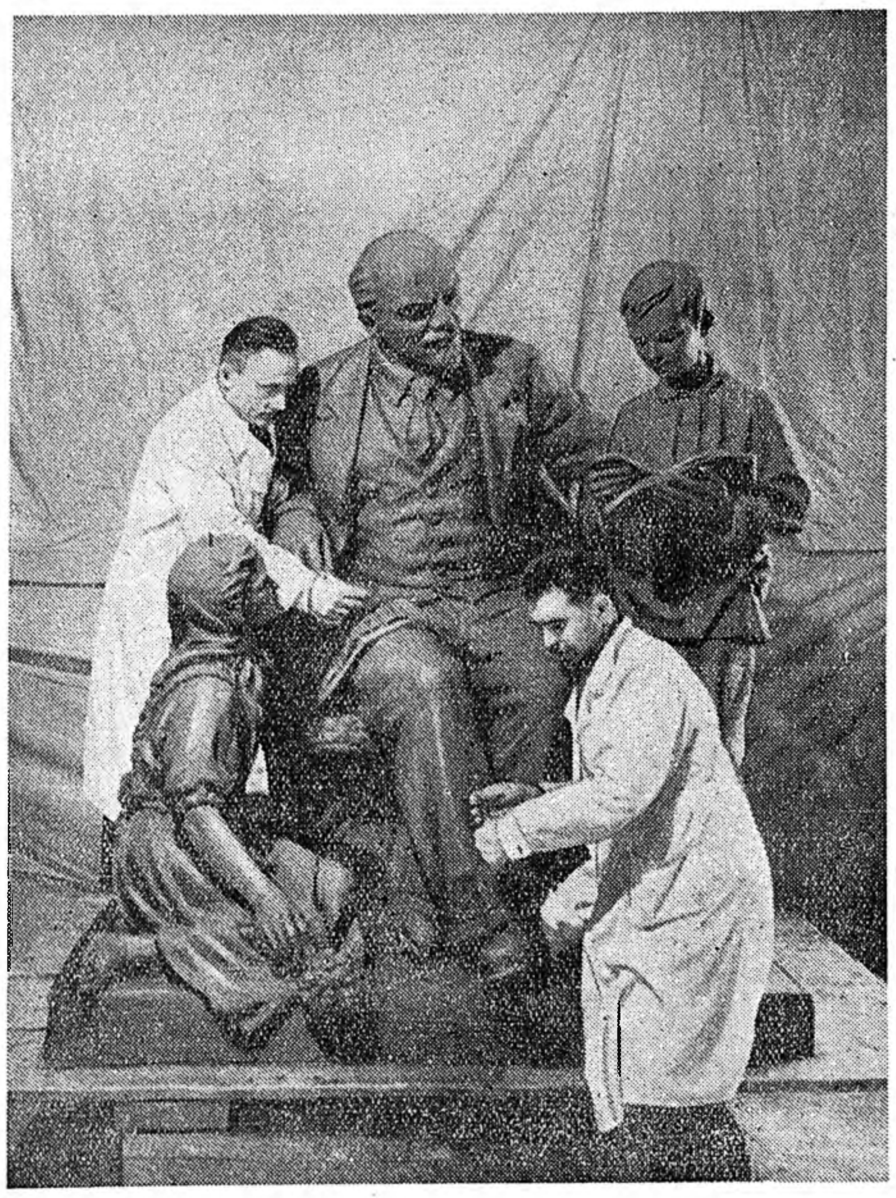
Тоо, баримтанууд

Совет засагай жэлнүүдтэ манай ороной арадуудай экономико болон соёл культурын ехээр хүгжэһые харуулхын тула Казахска, Киргизскэ республикануудые абаад үзэе.

Казахска ССР-тэ Карагандинска бассейн гэжэ СССР-эй нүүрһэнэй шэнэ центр, Чимкентын туулганай, Усть-Каменогорскиин туулга-сайрай комбинадууд, Текелийскэ, Лениногорско, Зыряновска, Иртышэй полиметаллическа комбинадууд, Алма-Атын томо машинануудые хэдэг завод, Темир-Таугай металлургическа комбинат болон бусад олон предприятинууд баригдаа.

Шэнэ газар ашаглаһанай ашаар Казахска ССР 1956 ондо 1953 онойхиһоо 4,3 дахин ехэ орооһо таряа хуряажа, гүрэндэ нэгэ миллиард үлүүтэй нүүд таряа тушаагаа.

Революциин урда тээ дээдэ һургуулитай нэгэшье киргиз байгаагүй һэн. Мүнөө тэндэ эрдэмтэд, инженернүүд, багшанар, агрономууд, зоотехнигүүд, врачууд олон болоо. Киргизскэ ССР дотор 13 дээдэ һургуули, 34 научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаан хүдэлжэ байна. 1914 онтой сасуулхада Киргизидэ юрэнхы һуралсалай һургуулинуудта һуража байгшадай тоо 1957 ондо 47 дахин олон болоо.

Нёдондо жэлэй сентябрь һараһаа хойшо Саратовай скульптор Е. Ф. Тимофеев «Ленин ухибуудтэй хөөрэлдэжэ байна» гэһэн скульптура хэжэ байна. Скульптор К. С. Суминов тэрээндэ туһална.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: К. С. Суминов (зүүн гарһаа) Е. Ф. Тимофеев хоёр скульптурын дэргэдэ байна. ТАСС-эй фотохронико.

Агууехэ багшынгаа захяагаар

— «Һураха, һураха, һураха» гэһэн агууехэ Ленин багшынгаа захяае бидэ, советскэ һурагшад нангинаар дүүргэнэбди. Эрхимээр һуралсаха арга боломжо бидэнэртэ хүсэд олгогдонхой. Түрэл парти, правительствомнай үхибүүдэй һуралсал хүмүүжүүлгэдэ тон ехэ анхарал хандуулна. Уужам һаруул классуудтай ехэ ехэ һургуулинууд, пионернүүдэй ордонууд, мүн культурын бусадшье эмхи зургаанууд жэл ерэхэ тудам олошорно.

Советскэ бүхы хүүгэдтэл адли эрхимээр һуралсажа, эрдэмтэй, арадтаа туһатай хүн болохые би оролдохоб. Мүнөө Улан-Удын Пионернүүдэй ордоной дэргэдэхи эдир натуралистнуудай кружогой хүдэлмэридэ хабаадалсанаб. Минии хүтэлбэрилдэг звенодо Коля Ботов, Таня Закольян, Нина Очирова, Люся Василишина, Миша Золотоев, Витя Карлов гэгшэд оролсоно. Бидэ барандаа Залуушуулай Бүхэдэлхэйн фестивальда зорюулан сэсэгүүдые ургуулха гэжэ шиидээбди.

Хүдэлмэрилэгшэд, албахаагшадай амарха гоё һайхан парк, садуудые байгуулха, тосхон городуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ В. И. Ленин ехэ анхарал хандуулдаг байгаа гэжэ номуудһаа уншажа мэдээ һэмди. Бидэ, эдир пионернүүд Ленинэй захяа заабари дүүргэхые оролдонобди. Эдир натуралистнуудай кружогойхид Пионернүүдэй ордоной сэсэрлигые, мүн Ленинэй нэрэмжэтэ үйлсын нэгэ кварталые таримал сэсэгүүдээр гоёохо гэжэ шиидээбди. Мүнөө бидэ 10 мянган сэсэг ургуулжа байнабди. Би өөрөө 300 гаран үнгын сэсэгүүдые ургуулжа байнаб.

Энэ жэлдэ Пионернүүдэй ордоной эдир натуралистнуудтай хамта Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэ Москва ошохоб. Тиихэдээ Мавзолейдэ орожо агууехэ Ленинийе харахаб.

Нина Налханова, Улан-Удын 14-дэхи һургуулиин һурагша.

Ленинэй үдэрнүүд арадай демократиин оронуудта

ХИТАД

ПЕКИН, апрелиин 19. (ТАСС). Синьхуа агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, В. И. Ленинэй түрэһөөр 87 жэлэй гүйсэхэ үдэр Хитадай томо томо городуудта «Владимир Ильич Ленин» гэжэ кинофильм харуулагдаха. Хитад-совет хани барисаанай обществын үүсхэлээр апрелиин 21-дэ Пекиндэ олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан болохо, В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал-ябуулга тухай фотовыставкэнүүд эмхидхэгдэхэ юм.

«Синьгуаньча», «Сюэси» болон бусад журналнуудай һүүлшын номернуудта В. И. Ленинэй ажабайдал, ажал-ябуулга тухай статьянууд толилогдоо.

ВЕНГРИ

БУДАПЕШТ, апрелиин 19. (ТАСС). Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 87 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Венгриин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ үнинэй хабаадаһан хүнүүдэй уулзалган болоо. Венгриин хүдэлмэришэнэй социалистическэ партиин оборонын министерстводэхи организациин, Танчичай нэрэмжэтэ клубай хүтэлбэрилэгшэдэй, офицернүүдэй центральна байшангай үүсхэлээр энэ уулзалган үнгэргэгдөө юм.

Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ үнинһөө хойшо хабаадаһан Янош Гергей 1919 ондо Улаан Армида алба хэжэ байхадаа, В. И. Ленинтэй уулзаһан тухайгаа хөөрөө. Тиихэдэ В. И. Ленин Бела Кунатай хамта түмэр замай нэгэ станцида ерэһэн юм.

Үнинэй революционер, Венгриин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал-ябуулагша, 1919 ондо Венгридэ тогтоогдоһон советскэ республикын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Т. Самуэлиин һамган Тиборне Самуэлиин хэлэһэн үгые сугларагшад тон ехээр һонирхон шагнаа. 1921 ондо Коминтернын III конгресс дээрэ Ленинтэй уулзаһан тухайгаа, тэндэ Ленинэй үгэ хэлэһэн тухай тэрэ хөөрөө.

РУМЫНИ

БУХАРЕСТ, апрелиин 19. (ТАСС). Бүхы дэлхэйн пролетариадай агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 87 жэлэй ойе Румыниин Арадай Республикын ажалшад тэмдэглэжэ байна. Предприятинуудта, һургуулинуудта, клубуудта, Культурын байшангуудта баяр ёһололой суглаанууд үнгэргэгдэнэ. В. И. Ленинийе таниха байһан М. Г. Бужора Бухарестын түмэр замай «Гривица рошие» мастерскойдо үгэ хэлээ.

Румыниин Арадай Республикын наукануудай академи В. И. Ленинэй түрэһөөр 87 жэлэй ойдо зорюулһан заседани үнгэргөө. Наукануудай академиин президент академик Т. Савулеску «Ленин наука, культурые ямараар хүгжөөгөөб» гэһэн элидхэл хээ.

Ленинэй түрэһэн үдэртэ В. И. Ленинэй зохёолнуудай 33-дахи том хэблэгдэжэ гаргагдахань.

ПОЛЬША

ВАРШАВА, (ТАСС). Арадай Демократическа Польшын ажалшад бүхы дэлхэйн хүдэлмэришэдэй агууехэ вождь Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 87-дохи жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэеэ байна.

Апрелиин һүүлэй 10 үдэр Ленинэй үдэрнүүд гэжэ соносхогдоо. Ленинэй үдэрнүүдтэ Владимир Ильич Ленинэй ажабайдал, революционно ажал-ябуулга тухай лекцинүүд уншагдаха, элидхэлнүүд болохо юм. Хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ хабаадаһан хүнүүд, элдэб үедэ В. И. Ленинтэй хамта ажаллаһан гү, али тэрээнтэй уулзаһан хүнүүд ниислэлэй ажалшадтай уулзажа, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ юм.

Ленинэй ажаһууһан Поронино гэжэ газартахи Ленинэй музей соо баярай заседани болохо. Владимир Ильичые таниха байһан хүнүүд заседанида хабаадалсаха.

Краков, Катовицы болон республикын бусад городуудта Ленинэй үдэрнүүдтэ зорюулагдаһан баярай заседанинууд болохо.

Таджикистанай литература ба искусствын декада Москвада болożо дүүрэбэ. Москвагаархин декадада хабаадагшадые халуунаар угтаа. Москвагай ажалшад А. Ленскиин «Дильбир», композитор Баласанянай «Лейли ба Меджнук» гэжэ балет, таджикска композитор Шарафутдинай «Пулат ба Гильру» гэжэ оперо, мүн бусад олон зүжэг хараба.

Зүүн зүгэй культурын музейдэ нээгдэһэн Таджикска выставкые хэдэн зуу мянган хүн орожо хараба. Эндэ 600 гаран экспонадууд табяатай байгаа. Тэдэнэр таджикска уранзураашадай, һиилүүршэдэй, ковер оёгшодой, модошо ба түмэршэ нарин дархашуулай эрхим мэргэжэлтэй байһые гэршэлбэ.

Элдэб үнгын нарин нооһоор нэхэн оёгдоһон, Соведүүдэй II с... дээрэ 1917 оной октябриин 2... элидхэл хэжэ байһан Влади... Ильич Ленинэй зураг выставк... рагшадай зүгһөө үндэр сэгнэл... хүртэбэ. Мүн Таджикска ССР-эй... кусствонуудай габьяата ажал... лагша Ю. Б. Баратбековай бүтэ... табан хушуунай дүрсэтэй гоё һ... хан стол олоной анхарал ханд... ба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Таджикска С... эй искусствонуудай габьяата а... ябуулагша Ю. Б. Баратбеков бү... һэн столоо оршуулагша А. Кон... ва, уранзохёолшо П. Бартодо... руулжа байна. Ара таладань В... димир Ильич Ленинэй уралан... хэгдэһэн зураг.

Б. Дондоковой текст

Б. Львовой фото

Эндэ Ленин үгэ хэлэһэн юм

1919 оной апрелиин 19-дэ фронт ошохоёо байһан Улаан Армиин командирнуудай урда В. И. Ленин үгэ хэлэһэн байна.

Апрелиин 19-дэ Грановскиин улицада Москвагай олон ажалшад, советскэ армиин офицернүүд, генералнууд сугларжа, Ленинэй мүнхэ дурасхаалай хабтагай табиха ушар баяр ёһололой ошон байдалда болоо. Мүнөө Фрунзын нэрэмжэтэ сэрэгэй академиин байдаг, урдань Улаан Армиин генеральна штабай сэрэгэй академиин байһан, Владимир Ильич Ленинэй үгэ хэлэһэн байшанда дурасхаалай энэ тэмдэг табигдаа.

КПСС-эй Краснопресненскэ райкомой секретарь Б. А. Самойлов митинг нээгээ. Үбэлэй Орд... штурмда хабаадаһан И. Л. К... лев, Фрунзын нэрэмжэтэ сэ... академиин начальнигай орлогш... нерал-майор И. С. Колесниче... мүнөө тушаалһаа гараһан, ур... сэрэгэй академидэ һураһан, ко... дирнуудые үдэшэхэдөө Ленинэй... хэлэһэн митингдэ хабаадаһан Ф... Зеленцов гэгшэд үгэ хэлээ.

Бронзоор шудхаһан В. И. Л... нэй дүрсэтэй мрамор хабтагай... гүүр иигэжэ һиилэгдэнхэй:

Энэ байшан соо 1919 оной апрелиин 19-дэ Владимир Ильич ЛЕНИН Фронт ошохоёо байһан Улаан Армиин командирнуудай урда ... хэлэһэн байна. (ТАСС).

Конкурсдо

Һанана гүш?

Ц. ДАМДИНЖАПОВ

(РАССКАЗ)

«Һайн», «һайн» гэлдээд, хоёр үбгэд зөөлэхэнөөр уулзанад.

— Зай, яагаа һайн юм, хаанаһаа гэнтэ, Иван Федорович, хүрэжэ ерэбэ гээшэбта.

— Бишни, Бадараа Жанаевич, таладаа зорюута хүрэжэ ерээлби. Хашарха үгы хүн аабзаш.

Ташаганаса энеэлдэһээр эдэ хоёр үбгэд гэртэ оронод. Үни холоһоо үеллэн ехэ лэ танил — тала болоһон хоёр ха. Бадараа Жанаевынь Иван Масловаа һугадаад, хэрэлсы өөдэ аалиханаар алхалан гаранад. Дундиин сагаан толгойнуудынь хабарай дулаахан наранай элшэһээ мүнгэтэн, эдэ хоёрой үргэн ехэ замые гэршэлэн байна хэбэртэй.

Бадараа Жанаевич бүмбэрэн, жаахан шорхогорхон ямаан һахалаа шоботорон татаад:

— Зай, Иван Федорович, ямар шэнэ һонин болоżо байнаб, — гэжэ асууна.

— Һонин гэхэдэ, бишни шамдаа хоёр асуудалтайгаар хүрэжэ ерээлби, — гэжэ хэлээд, Иван Федорович ута сагаан мушхуу һахалаа баһал эльбэн һууна.

Хоёр үбгэдые харахада, яһала һэргэлэн, хүнгэн. Гэбэшье, Бадараа Жанаевичынь далые гаталаад, хоёр-гурбан жэлээр үнгэрэнхэй. Иван Федоровичынь далаанай дабаанда һаяхан хүрэһэн хэбэртэй. Бадараа Жанаевич нэгэ багахан бүгдыд гэнхэй, Иван Федоровичынь салигар сагаан үндэр тэгшэ бэетэй.

Бадараа Жанаевичын хүгшэн Гажад хээтэй шадалаараа оролдон, сай шанажа, эдеэ хоол түхеэрнэ.

— Зай, тиигээд, Иван Федорович, нөөхи хоёр асуудалаа элирхэй болгыш юрэдоо, — гээд Бадараа Жанаевич ярана.

— Нүхэр, мүнөө жэлдэмнай тон ехэ юумэн болохонь гээшэ. Октябриин революциин болоһонһоо хойшо дүшэн жэл гүйсэхэнь. Тиигээд хөөрэлдэхэл дурам хүрэнэ ха юм даа. Иинһэр байтар тэрэ хоёр асуудалнии эли болохол байха даа, — гэжэ Иван Федорович намжууханаар хэлэнэ.

— Айхабтар ехэ юумэн болохонь гээшэ. Нээрээшье һанаха, хөөрэлдэхэ, хэлсэхэ юумэн олон байна даа, — гэжэ Бадараа Жанаевич абьяастайгаар дэмжэнэ.

Бадараа Жанаевичын гэр соонь дуутай-шуутай болоżо, буха ехэ хөөрэлдөөн эхилнэ. «Ши нөөхи болоһон юумэ һанана гүш», «Ши тэрэ ушарые һанана гүш» гэлдээн соогуур аяар тэрэ 1918 ондо ушарһан байдалай зарим тэдынь зураг болон харагдана...

...«Эрдэнихэн бү бархира даа, унта даа» гэжэ ордоһонтойгоор бархираһан бишыхан хүбүүндэ эхэнь хэлээд, аман соохоноо «баам, баам» гэн, ябагахан шаргыень хүдэлгэн татана. «Энэ барһамнай даарашоо бэшэ юм аа гү?» гэһэн эрэ хүнэй гүбэд гэлгэ дуулдаад орхино.

Тэрэ ябагахан шарга соо хэбтэһэн үхибүүе ехэ лэ зохидхоноор бөөмэйлһэн хэбэртэй. Хурьганай арһаар оёһон борсогорхон дэгэл үмдэхүүлээд, һэгсэ дотортой эхэнэр дэгэлээр дабхар сөёонхой. Шандаганай арһан малгайтайхан. Мүндэлжэ байһан «Бадма сэсэг» мэтэхэн түхэреэ улаахан нюурыень тэмээнэй нооһон хуушан шаалияр доронь хүндытэйхэнээр хушаһан байна.

Энээхэн хүбүүхэнэй хажуудань гушаад наһанай бэри эльгээ тэбэреэд һууна. Һэхы хүдэлэн бурят дэгэлтэйхэн долоо-найма наһанай торсогорхон басаган һуулсана. Гушан дүрбэ — таба сохом хүрэһэн хэбэртэй набтаршаг бэетэй аад, бажагар хүрин хүн нарбагар һорһон дахаар тэрэ хоёрые арһаарь хушан дулаална.

— Мухаадайхамни, Эрдэнимни унташаба, — гэжэ тэрэ бэри, Бадараагай һамган Гажад, гүбэд гэнэ.

— Хүйтэ абашана аа гү? — гээд Бадараа һанаата болоно.

Тэрэ найматайхан басаганиинь эхээ нэнгээд баһал дурд гэшэбэ. «Эндэ ерэжэ хоноогүй һаамнай, тэрэ дуулаһанай ёһоор, мүнөө һүни нэгэл муухай юумэ болохо байгаа. Аюулай болоо һаа, эдэмнии яаха байгаа гээшэб. Гажадта хэлээгүймни болоо. Ехээр айжа, бэеэ зобоохо һэн», — гэжэ Бадараа дотороо нюусаханаар бодоно.

«Дэмы иигэжэ ябаагүй байнабди. Нэгэл юумэ дуулаһан байгаа ёһотой» — гэжэ Гажад дотороо бодоод, үбгэнэйнгөө барюу зантай, хатуу юумын болоходо, анирг үйхэн болошодогынь һанаанда оруулна.

Энэ үедэнь Бадараагай зосоо баһал ехэ үймөөн болоżо байгаа һэн: «Үнинэн хэнзэ болоżо хэды шэнэзэн зобообиб. Десятина сабшажа, «ноёной хойно» напараа найгараад. Бээжын ташуур мушхамал улаан бургааһан хоёр толгой, нюрган дээгүүрни хэды шэнээн эшхэрээ гээшэб. Тиимэ саг болиżо, революци илаа ха юм. Теэд бузар муухай энэ семеновтон хаанаһаа гарана гээшэб? Дайсан дарагдаха гэһэн Ленинэй үгэ хүсэлдэхэл байха. Тэмсэлһээ ондоо харгы байхагүй, өөһэдынгөө, зоной жаргалай түлөө тэмсэхэ ёһотой гэжэ Иван зүб хэлэнэ...»

Гажад урин зөөлэхэнөөр — Бадараа, энээхэн Хандаяа тэбэри даа, би тээ тэндэхэнэ ошоод ерэхэм, — гэбэ. Нэгэ хэды болоод, шошормог абяан гаража, «гэртэмнай гал аһажа байна» гэһэн Гажадай хашхараан дуулдашаба.

Ородоор Каменск, бурядаар Шулуута гэгдэдэг томохон тосхон. Дундуурынь байһан нэгэ ногоон сонхотой, дүрбэлжэн оройтой байшан соо «сад-няд» гэлдээн гарана.

— Малгайтай малнууд. Юушье олохогүй, юушье барижа шадахагүй нохойнууд. Солдадууд гүт. али мэшээгтэй талханууд гү? — гээд папагар сагаан папааха малгайтай, жада хамар болоһон Штыков гэжэ сагаан офицер гани-гал болоно.

— Үндэр түрэлтэ офицер, юушье дуулаагүйбди, юушье хараагүйбди, — гэжэ нэгэ хасаг-солдат харюусаад, амяа диилэжэ ядан, бүтүү уухилна.

— Наашаа болоод, һайн шагнаад байгты. Сараанта гэжэ ород тосхондо, Зурам гэжэ бурят нютагта большевигүүд бии болоо. Үлгэхыень үлгэхэ, буудахыень буудаха, барихыень барижа асарха хэрэгтэй, — гэжэ тэрэ офицер мунянхарна. — Ород тосхондонь Маслов Иван Федорович гэжэ большевик бии. Тэрэ бурят нютагтань мүнөөхи большевигай туһалагша Бадараа Жанаев гэгшэ бии. Эдэ хоёрые асарагты. Алаад асарна гүт, амидыгаар асарна гүт — таанадай дуран. Гэр байрануудынь галдажа, үнэһэн шандаруу болгохо хэрэгтэй. Эрхэ бэшэ дүүргэхэбди гэжэ минии урда, бурханай урда тангариг үгэгты. Ойлгоо гүт!

— Үндэр түрэлтэ офицер ойлгообди.

Тужын буртагые тойрожо, иишэ тиишээ угалзатан годирһон хуушан харгы дахан. жороо тэргэ шагтагалһан бурят набтархан морин урагшаа жүдхэнэ.

— Гэр бараанһаамнай юу эрижэ галдаа гээшэб. Нюсэгэн талада үлэшэбэбди. Хайшан гэхэ зон гээшэбибди, — гээд тэрэ тэргэ дээрэ үхибүү тэбэрээд һууһан Гажад ехэ лэ уйдхартайгаар дуугарна.

— Маанадай байгаа һаа, бүри муухай, аймшагтай юумэн болохо байгаа. Ээлээ гээшэ, гэршье гэр даа, — гэжэ хажуудань һууһан Бадараа ойлгуулан хэлэнэ.

— Ямар муухай, хара һанаатай хүнүүд гээшэб, — гээд Гажад гайхана.

— Эдэшни хүнүүд бэшэ, харин уланхатаһан шононууд ха юм. Үнэншэ хүнүүдэй шуһаар эдеэлдэг болоһон арьяатанууд гээшэ.

— Иимэ хэрзэгы шэрүүн байдал болижо, хэзээ жаргалтай һайхан саг ерэхэ юм.

— Гажад, ши хүсэд ойлгоногүй гээшэш. Хүн зониие зобоодог тэдэ алууршадай усадхагдаха сагынь газаа ороо ха юм, — гэжэ Бадараагай хэлэхынь тэдысэ: «Жанаев, сайн, нүхэр», — гэһэн үгэ дуулдажа, хажуудань гэнтэ Маслов хүрэжэ ерэбэ.

Үнгэрэгшэ һүни болоһон тэрэ хорото гал тухай Бадараа Гажад хоёр хөөрэжэ эхилнэд. Тиихэдэнь, Маслов тобтойхоноор угтуулан:

— Би мэдэжэ байнам. Семеновтоной тэдэ карательнууд ехэ лэ муухай түсэбтэй гараһан байна. Манай Сараантада добтолон ороод, партизануудые усадхаха, тэдэнэй бүлэнэрые зобоохо, гэр байрыень галдаха, мүн танай Зурамда һүйдхэл хэхэ, шамайе үгы хэхэ, гэрыешни галдаха гэжэ тэдэ нохойнууд түсэблэһэн байгаа. Тиигээд хойто трактын нөөхи хабшуу буланда манай партизануудта угтагдан, нилээдгүй һүүлээ хабшаа ха. Олохон зониинь маанарта бэеэ тушаагаа. Үлдэһэн бузарнуудынь хэдэн хүнүүдээ гээгээд, тэрьедэжэ тонилоо. Тэдэнэй таһардаһан шинии гэрые шатааһан байна. Шамайе эльгээгээшэмнай ехэ лэ зүб хэрэг болоо. Эдэнэрээ абараа ха юм ши, — гээд Бадараагай хоёр үхибүүдэй толгойхонуудынь эльбэн, — «ехэ болохот, жаргахат, коммунизм байгуулалсахат», — гэжэ хүхюутэйгээр хэлээд орхино.

— Лазогой штабһаа мэдээн абтаа. Лазогой ударидадаг улаан гвардиин отрядууд семеновтондо эрид сохилто хээ гэнэ. Манай хүсэн улам ехэ болоżо байна. Большевистскэ комитедүүдэй ударидалгаар шэнэ шэнэ хүсэнүүд бодожо байна. Хүдэлмэришэд, солдадууд болон таряашадай депутадуудай Соведүүдэй съезд дээрэ Владимир Ильич Ленин элидхэл хэбэ. Тэрэ элидхэл соонь гайхамшагта сэсэн заабаринууд үгтэнхэй. «Манай Соведүүдэй социалистическэ республика болбол бүхэдэлхэйн социализмын дүлэн болон, бүхы ажалшан зондо жэшээ болон, хэтэ мүнхэдөө оршохо» гэжэ тэндэнь хэлэгдэнхэй. Ямар һайханууд, удха түгэлдэр үгэнүүд гээшэб, — гээд Маслов хэлэнэ.

— Арадуудай багша Ленин, Ленин... Ямар ехэ, ямар арюун нэрэ гээшэб, — гэжэ Жанаев зүрхэнэйнгөө оёорһоо баясана.

— Зай, нөөхи газартаа болзолдоһон сагтаа суглархабди. Зурамдаа байһан тэдэ нүхэдтөө хэлээрэй. Каменскда байһан карательнуудай сагынь хүсөө гээшэ. Ши иигээд гэртэхинээ манайда абааша. Матрена Петровна сүмын мэдэнхэй байха. Зай, баяртай, — гээд Маслов үгэеэ дүүргэбэ.

— Бүгэдэ хэлсэһэн ёһоорнай болохо, баяртай, — гэһээр Жанаев Сараанта тээшэ хатаршоо һэн...

...Стол дээрэнь обоо онги эдихэ юумэнүүд харагдана. «Яһанай хүлһэ» гаргама үдхэн сай нөөхи хоёр үбгэднай уужа, нилээдгүй хүлэрһэн, тоһотомо елэгэр нюурнуудтай болошонхой һуунад.

— Семеновтоной тэрэ Штыков гэжэ офицерые полполи сооһоо гаргажа, шэшэртэрнь бариһанаа һанана гүш? — гээд Бадараа Жанаевич асууна.

— Һанангүй яахабиб, — гэжэ Иван Федорович батална.

Гэр соогоо бүмбэрһэн зандаа байһан Гажад хээтэй дүтэлжэ, хөөрэлдөөндэ хабаадалсана:

— Тэрэ зобожо ябахадамнай, Матрена Петровна ехэ лэ, барһан, туһалаа һэн даа. Хээрэ хоноһонһоо хүйтэ... һан Эрдэнимнай Матрена Петровна... хүсөөр лэ амидырһан юм һэн даа.

— Байза, мартаад байналби, Ха... Эрдэни хоёрнай һайн байна гү даа... гээд Иван Фёдорович асууна.

— Яһала һайн байнад даа. Эрд... мнай ажалынь ехэ юумэл даа. Ха... мнай доктор болонхой, үдэр һү... больница соогоо байха юм. Ремонт... монт гээд лэ. Эрдэнимнай МТС... байдаг. Саг ошожо, эдэмнай баһа... һатайнууд болоо ха юм. Ханда... дүшэн долоотой болоо, Эрдэнимнай... шэн хоёртой болобо, — гэжэ Гажад... тэй тайлбарилна.

— Ашанарнайшье арья-барья... шоо ха юм, — гээд Бадараа Жа... нэмэнэ.

— Зай. нүхэр, хөөрэлдэхэ гэһэн... рүүшымни асуудал дүүрэбэ гээшэ... Тэрэ хоёрдохи асуудал тухайгаа... хэ хэрэгтэй. Байза, бидэ хоёр лу... дууд бэлэйлди. Дүшэн жэлэй ой... хонь ха юм. Бишни тэрэ Сараа... голдохи табин гектар сабшала... уһалжа, һайн ургаса абаха гэжэ... нам, шимни юугээ хэжэ байнаш, — ... Иван Федорович асууба.

— Хүл муудаа даа, тиибэшье, ... хойнохи Тураасгай гэжэ газарые ... һан зандааб. Тэндэмнай дүш... бин десятина сабшалан байдаг. ... Үнгэрэгшэ жэлдэ зарим газарһаань ... тарай жара — далан центнер үбһэ... таа һэн, — гэжэ Бадараа Жанаев «х... хэнэ».

— Зай, тиигээ һаа. Бадараа Жа... вич, газараа һайнаар уһалаад, ... ехэ ургаса абаад, намар, дүшэн ж... ойгоор, манайдаа айлшалжа ошохо... лоош. Матрена Петровна бидэ хоёр... тахал байхабди. Тэндэ мүрысөөнэй... дүн гаргахабди, — гэжэ Иван Федоро... уряад, шанга шангаар энеэнэ.

— Тиингүй яаха биб, — гээд Ба... Жанаев дуратайханаар харюусаад, ... «үбһэтэйхэн, үрмэтэйхэн байха ... аабзаш», — гэжэ энеэбхилэн нэмэнэ.

— Будет, будет, — гэжэ хэлээд ... шни ябахам, намайгаа үдэшэ, — ... Иван Федорович хэлэбэ...

(Манай газетын удаадахи номер ... релиин 24-дэ гараха).

Редактор Д. Л. ЛОБСАНО...

Адрес редакции: г. Улан Удэ, ул Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора — 32-74 отв. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14, культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н 00407. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 214